

EPP-ED po rozšíření EU

Petr Sokol: EPP-ED a volby do Evropského parlamentu [2]

Eduard Hulicius: EPP-ED a její pozice v novém Evropském parlamentu [11]

Jana Dvoranová: EPP-ED po volbách do Evropského parlamentu [15]

Petr Kaniok: Členské strany EPP-ED z nových zemí v EU [21]

Petra Kuchyňková: Konference „European Ideas Network“ [27]

Vážení čtenáři,

dostává se vám do rukou již třetí inzertní příloha Revue Politika zaměřená na politiku frakce Evropské lidové strany-Evropských demokratů (EPP-ED) v Evropském parlamentu. Tentokrát je jejím tématem stav této největší poslancecké frakce po evropských volbách konaných v červnu 2004 v Evropské unii rozšířené na 25 členských států.

Příloha se skládá z pěti poměrně obsáhlých článků, které popisují a analyzují jak změny ve složení frakce, tak také změny v jejím programovém zaměření. Prvním článkem s názvem „EPP-ED a volby do Evropského parlamentu 2004“ přispěl do přílohy Petr Sokol. Ve svém příspěvku podrobně analyzuje výsledky voleb do Evropského parlamentu ve všech 25 členských státech a zasazuje tak naši domácí „evropskou diskusi“ do širšího evropského kontextu.

Druhý text s názvem „EPP-ED a její pozice v novém Evropském parlamentu“ napsal Eduard Hulicius. Jde o pohled mladého člověka, který již delší dobu pracuje v aparátu samotné frakce EPP-ED. Jeho příspěvek je cenný právě v tom, že přináší pohled na vnitřní fungování a ambice frakce jako celku.

Třetí text nese název „EPP-ED po volbách do Evropského parlamentu“ a jeho autorkou je Jana Dvoranová. Tento příspěvek analyzuje nové složení nejsilnější frakce v Evropském parlamentu a v přehledné tabulce přináší rovněž přesné rozdělení mandátů dle států a jejich rozdělení pro jednotlivé frakce.

Čtvrtý text, jehož autorem je Petr Kaniok, má název „Členské strany EPP-ED z nově přistoupivších zemí a jejich postoje k evropské integraci“. Tento článek podrobně analyzuje programové směřování a postoje k evropské integraci u těch politických stran a subjektů, které vstoupily do nejsilnější poslancecké frakce po letošních volbách. Autor vychází z teoretického rámce, který vypracoval italský politolog Nicola Conte, a aplikuje tento rámec na strany, které vstoupily do frakce EPP-ED.

Konečně poslední příspěvek „EPP-ED a budoucnost Evropy: zpráva o konferenci European Ideas Network“ pochází z pera Petry Kuchyňkové. Autorka zde popisuje průběh a výsledky velké mezinárodní konference, která proběhla za účasti předních evropských politiků a světových myslitelů na počátku září v Berlíně. Již třetího ročníku této mezinárodní konference se letos poprvé zúčastnili jako plnoprávní hosté také Češi. Jsem rád, že mezi nimi nechyběli analytici z brněnského Centra pro studium demokracie a kultury a z pražského Centra pro ekonomiku a politiku.

Zkrátka přinášíme vám aktuální čtení o dění v rozšířené Evropské unii a věříme, že tím opět přispějeme k lepšímu pochopení procesů, kterými nyní evropská politika prochází.

Hezké čtení přeje

Hynek Fajmon
poslanec Evropského parlamentu
za ODS (EPP-ED)

EPP-ED a volby do Evropského parlamentu 2004

PETR SOKOL

Pro frakci Evropské lidové strany-Evropských demokratů znamenaly letošní volby zejména boj o potvrzení pozice nejsilnějšího subjektu v Evropském parlamentu. Frakce nezastírala, že si chce vybudovat pozici, která by znamenala získání pozice předsedy Evropské komise i získání předsedy parlamentu. Konečný výsledek voleb a tedy i získání EPP-ED ovlivnilo několik celoevropských trendů.

Volby do EP se konaly po pěti letech, ale poprvé ve všech státech rozšířené Unie. Jako hlavní trendy těchto voleb byly často zmiňovány: historicky nízká volební účast a nejsilnější zastoupení stran pravého středu. Výraznou novinkou lze spatřovat jistě i ve dvojnásobném úspěchu nově založených kandidátek za transparentní fungování orgánů EU (v Nizozemsku a Rakousku). V mnoha státech navíc výrazně vzrostl podíl hlasů a mandátů, které získali strany kritické k dnešní podobě EU i naprostí odpůrci integrace. Podívejme se již detailněji na volební výsledky v jednotlivých zemích EU.

Belgie: souboj premiérů pro EPP-ED

V zemi, která vysílá na štrasburský sněm tolik poslanců jako naše republika, se boj o evropská křesla jako tradičně nesl ve znamení souboje tří hlavních politických táborů: liberálů, křesťanských demokratů a socialistů. Politická situace v zemi je navíc trochu složitější, protože každý z těchto táborů je rozštěpen na stranu vlámskou, valonskou a výrazně menší německou. Ve třech jazykových skupinách (volebních obvodech) se dokonce volí i evropské poslanci.

Nejtěžší politické váhy se střetly ve vlámskojazyčné části. Tamní liberálové – Vlámští liberálové a demokraté (VLD) kandidovali jako lídra úřadujícího premiéra belgické federace Guy Verhofstadta. Z pozice lídra největší opoziční strany – Vlámských křesťanských demokratů – mu měl ve volební bitvě čelit jeho předchůdce v pre-

miérském křesle Jean-Luc Dehaene. A povedlo se mu to vskutku dobře, protože křesťanští demokraté ve volbách ve vlámské části zvítězili a připsali si hned čtyři ze 14 vlámských křesel.

Za federalistickými křesťanskými demokraty (ti patří k EPP-ED) skončil na druhém místě nacionalistický a separatistický Vlámský blok, který profituje nejenom na programu odtržení Vlámka od Belgie, ale hlavně na antipřístěhovaleckých heslech. Tři poslanci Vlámského bloku zůstali zase nezařazení, protože ani tyto volby nedaly celoevropsky velkou šanci na vznik krajně pravicové frakce v EP.

Až třetí skončili vládní liberální demokraté se třemi mandáty, které posílí liberální frakci ELDR. Těsně za nimi a se stejným počtem mandátů, putujících ale do evropské socialistické frakce, skončil jejich vládní partner ze Socialistické pokrokové alternativy (SPA).

Volby potvrdili pokles podpory pro vlámské zelené (dříve Agalev, nyní Zelení), kteří získali jediný mandát.

Ve francouzskojazyčné části země se udála v celoevropském měřítku výjimečná situace, když zde nejlépe z voleb vyšla vládní strana. Valonští socialisté totiž hladce zvítězili se čtyřmi mandáty. Relativně uspěla i liberální složka vládní koalice. Ta nyní kandidovala pod názvem Reformní hnutí (MR), které v sobě spojilo valonské liberály z Liberální reformní strany (PRL) a před několika lety založené Hnutí občanů pro změnu (MCC). Liberálové výtěžili z tohoto spojení dvě křesla, druhý subjekt koalice jedno. MCC patřilo dosud k EPP-ED, zatímco liberálové pochopitelně k ELDR.

Po jednom křesle si z letošních evropských voleb odnášejí opoziční valonští křesťanští demokraté, kteří nyní nesou podivuhodný název Demokratický humanistický střed (CDH), a zelení (ECOLO). Na žádný z 9 valonských mandátů naopak nedosáhla krajně pravicová Národní fronta (FN).

Poslední (24.) belgický mandát je rezervován pro německy mluvící občany. „Jejich“ mandát tradičně drží tamní křesťanští demokraté z Křesťanskosociální strany (CSP-EVP) a podařilo se jim ho obhájit i letos.

EPP-ED si z voleb tedy odnesla čtvrtinu belgických mandátů a strany v ní zastoupení obhájili po pěti letech pozici vítěze voleb do EP.

Dánsko: vítězná opozice

V posledních dánských parlamentních volbách po desetiletích neskončili na prvním místě sociální demokraté, když je nahradili liberálové z pravicové strany Venstre. Sociální demokraté tentokrát postavili do čela kandidátky skutečně silný kalibr – bývalého premiéra Poula Nyrupa Rasmussena, který se navíc v květnu stal předsedou Evropské strany socialistů. Sociálním demokratům sázka na známou tvář vyšla a přinesla jim zisk 32 % hlasů a 5 ze 14 dánských křesel v EP.

Daleko za nimi skončila hlavní složka pravicové vládní koalice – již zmíněná Venstre. Ta přinese do liberální frakce 3 mandáty. Ty se ovšem rozrostou ještě o jeden, který získala levicová liberální Radikální venstre.

Slabý výsledek získala v Dánsku frakce EPP-ED, protože její členové získali jen jediný mandát. Ten si připsala stejně jako před pěti lety vládní Konzervativní lidová strana (KFP), zatímco neoklerikální křesťanští demokraté vyšli naprázdno. Konzervativci byli jen několik stovek hlasů vzdáleni od zisku druhého mandátu. Veterán konzervativní „delegace“ v EP Christian Rovsing tak zůstal z pozice stranické dvojky mimo lavice EP.

Zvláštěností dánských voleb je vždy vysoký počet hlasů pro odpůrce evropské integrace. Skeptická je k ní nalevo od sociálních demokratů stojící Socialistická lidová strana (SFP), jejíž jediný mandát připadne do komunistické frakce GUE-NGL. Vysloveně antievropské postoje pak zastává krajně pravicová Dánská lidová strana (DFP), která také vyšle do Štrasburku jednoho svého zástupce. Dánští lidovci dosud v EP patřili k antievropské frakci Unie pro Evropu národů (UEN).

Dánsko se vyznačuje i formacemi, které kandidují pouze v evropských volbách. Oba tyto subjekty jsou jednoznačně protiintegrační. Lidové hnutí proti EU je spíše levicové a patřilo do voleb ke komunistické frakci. Červnové hnutí, jehož název se odvozuje od měsíce konání „úspěšného“ referenda proti Maastrichtské smlouvě, naopak po minulých volbách zamířilo do protiintegrační

frakce Evropa demokracií a rozdílností (EDD), která již pod stejným názvem nevznikla.

Německo: oslabení černí znovu první

Největší kontingent poslanců vysílá do EP Německo. Z nich největší krajíc před pěti lety ukrojila aliance stran CDU-CSU. Tento výsledek se jí podařilo obhájit i tentokrát, přestože i ona hlasy ztratila. Z 53 mandátů v roce 1999 zbylo tentokrát jen 49. Z nich vybojovala bavorská Křesťanskosociální unie 9 a její celoněmecká sestra – Křesťanskodemokratická unie 40 křesel. Společně jim tak chyběl jediný mandát k dosažení nadpoloviční většiny německých mandátů. Ztráta čtyř mandátů je však v alianci interpretována jako neúspěch.

Aliance CDU-CSU sice oslabil, ale jen nepatrně, pokud to srovnáme z propadem Sociálnědemokratické strany Německa (SPD). Ta se letos v evropských volbách propadla na historické minimum v podobě 21,5 % a 23 křesel.

Obě velké strany ztratily, což přineslo úspěch „malým“. Z neúspěchu sociálních demokratů profitovali ekologové ze Spojenectví '90-Zelené (13 mandátů za téměř 12 % hlasů). Mezi zelenými poslanci zasedne vedle bývalého studentského vůdce Daniela Cohn-Bendita, který dosud reprezentoval v EP francouzské zelené, i jeden Čech – Milan Horáček, který jako emigrant již dlouho působí v německé straně Zelených. Jeho mandát „kompenzuje“ jiný český emigrant do SRN – Daniel Stroj, zvolený naopak s německým pasem za KSČM v ČR.

Další dvě menší strany bojovaly o překročení hranice 5 procent a obě úspěšně. Liberální FDP dosud nebyla v EP zastoupena, postkomunistická PDS naopak „vypadla“ v posledních volbách z Bundestagu, kde má jen 2 poslance. Obě malé strany dosáhly na 6,1 % hlasů a 7 mandátů, což potvrdilo jejich posílení ve spolkové politice. Poslanci FDP míří do ELDR, postkomunisté do komunistické GUE-NGL. PDS navíc potvrdila v těchto volbách pozici lídra levice v bývalé NDR a v několika oblastech nových spolkových zemí dokonce zvítězila.

Daleko za branami EP skončili krajně pravicoví Republikáni s 1,9 %.

Estonsko: vláda poražena hůře než v ČR

Strany vládní koalice byly voliči „potrestány“ ve většině členských zemí. Opravdový výprask však od svých občanů dostala vláda nejmenší pobaltské země. Ze šesti mandá-

tů, které Estonsku náleží, jediný případl jedné z trojlístku vládních stran. Tou šťastnou koaliční stranou se stala liberální Reformní strana (součást liberální frakce ELDR). Bez mandátů zůstala hlavní složka vládní koalice Res Publica, která jako raketa vlétla do estonské politiky před parlamentními volbami v roce 2003 a její vůdce Juhan Parts se stal premiérem. Nyní si ji ale vybralo jen 6,7% a k zisku poslaneckého křesla ji nepomohla ani nominace evropské top modelky Carmen Kass. K EPP-ED hlásící se Res Publica překvapivě do frakce žádný mandát nepřinesla a nyní vyjednává s Reformní stranou o možném sjednocení. Není jasné, kam by v evropské politice patřil nový subjekt případně vzešlý z tohoto sjednocení.

Rovněž agrární Lidový svaz – nejmenší složka vládní koalice – vyšla z evropských voleb s prázdnou. Koaliční strany volilo dohromady jen 27% voličů (v ČR 20,1%).

Slavit může naopak bývalý nestraničný ministr zahraničí v pravicových vládách Toomas Hendrik Ilves, který v čele kandidátky Sociálnědemokratické strany (člen Strany evropských socialistů), jejímž je nyní členem, vybojoval pro vítěze voleb tři mandáty, když tuto stranu volilo 36% voličů.

Jeden mandát si připsala populistická Strana středu (spojená s ELDR), která přestože dvakrát za sebou získala nejvíce mandátů v estonském parlamentu, zůstává v opozici.

Šestý mandát připadne frakci EPP-ED, protože ho získala konzervativní strana Vlast. Zajímavostí je i to, že ho přes možnost preferenčního hlasování získal lídr kandidátky konzervativců a předseda strany Vlast Tunne Kelam. Jeho „dvojkou“ totiž nebyl nikdo jiný než olympijský vítěz v atletickém desetiboji ze Sydney Erki Nool.

Řecko: nová vláda obhájila vítězství

Řecku vládne od jara po mnoha letech konzervativní vláda strany Nová demokracie (člen EPP-ED). Premiér Konstantin Karamanlis tak stál po několika týdnech v úřadě před brzkým testem popularity. Nová demokracie svou pozici lídra řecké politiky obhájila. Volilo ji 43% voličů, což pro ni znamenalo 11 mandátů (o dva více než před pěti lety).

Naopak opoziční socialisté z Panhelénského socialistického sdružení (PASOK) o jeden mandát přišli a do frakce evropských socialistů jich připadne jen 8.

Souboj dvou komunistických stran o třetí pozici vyzněl lépe pro ortodoxní Řeckou komunistickou stranu (KKE).

Ta získala tři křesla, zatímco „umírnění“ komunisté z hnutí Synaspismos jen jediný. V komunistické frakci zasednou proto čtyři Řekové.

Nováčkem v řecké politice se stalo nacionalistické hnutí LAOS, které těsně překročilo čtyřprocentní hranici a získalo jeden mandát. LAOS se přihlásil k frakci Nezávislost a demokracie.

Španělsko: odvěta po čtvrt roce se stejným výsledkem

Také Španělé se vrátili k volebním urnám po třech měsících. Volby měly odpovědět na otázku, zda překvapivě vítězství socialistů v březnových národních parlamentních volbách bylo hlavně dílem madridských atentátníků.

Výsledky jasnou odpověď nedaly. Socialisté vedení do voleb bývalým ministrem životního prostředí Josepem Borellem Fontellesem opět zvítězili, ale jen s těsným náskokem (43% ku 41%) před nyní již opozičními lidovci. Socialisté obdrželi 24 mandátů, lidovci 23. Lídr socialistů Borell se po volbách stal předsedou parlamentu, když EPP-ED uzavřela právě s evropskými socialisty tzv. technickou dohodu o rozdělení postů v parlamentu.

Za dvojicí velkých stran výrazně zaostala komunistická koalice Sjednocená levice. Oproti výsledku z roku 1999 komunisté klesli o jeden mandát a budou mít ve frakci evropských komunistů tři zástupce.

Regionalistické strany, které hrají tradičně důležitou roli ve španělské politice, se tentokrát rozčlenily do tří volebních koalic. Největší regionální formace z Katalánska (Konvergence a jednota – CiU), Baskická (Baskická národní strana PNV-EAJ) a Galicie (Galicijský národní blok – BNG) se spojily a doplněné o socialisty z Mallorky a valencijské nacionalisty vybojovaly tři mandáty. Ty si rozdělí právě tři klíčové formace a „katalánský“ mandát v rámci koalice CiU připadne její liberální části CDC (druhá část katalánských regionalistů patří k EPP-ED). Baskičtí i galicijští nacionalisté se orientují na regionalistickou Evropskou svobodnou alianci (EFA), která má jako doposud společnou frakci se Zelenými.

Poslední mandát zbyl na druhou regionalistickou koalici Evropa národů. Tu složily převážně levicové regionalistické strany v čele s Katalánskou republikánskou levicí (ERC) a baskickou sociálnědemokratickou Eusko Alkartasuna. Jediný zvolený poslanec této koalice pochází z katalánské ERC.

Francie: vítězství levicové opozice

Téměř třetina voličů dala ve Francii přednost největší opoziční síle – Socialistické straně (PS). Ta si polepšila o 9 mandátů na 31 a v menší míře potvrdila drtivé vítězství z jarních regionálních voleb.

Hlavní složka vládní koalice – Svaz pro lidové hnutí (UMP), která patří k frakci EPP-ED, získala jen 17 % i mandátů a pokračuje v placení účtu za vládní ekonomické reformy, které jsou na francouzské poměry dosti radikální. Kandidátku UMP oživil dosavadní poslanec za finské konzervativce a vítěz rallye Paříž-Dakar Ari Vatanen. Jeho letošní kandidatura ve Francii skončila úspěchem a tedy zvolením.

UMP měla po vítězství J. Chiraca v posledních prezidentských volbách ambici spojit veškeré síly pravice. Mimo tento proces z hlavního pravicového proudu zbyla jen část Svazu pro francouzskou demokracii (UDF). Ten nyní hraje roli neustálého kritika vlády UMP a těžil z toho i v evropských volbách. UDF, který získal nyní 11 mandátů, dosud stejně jako UMP patřil k frakci EPP-ED. Po volbách se ale společně s formací kolem italského předsedy Evropské komise R. Prodiho rozhodl založit nový středový subjekt. Ten splynul na půdě EP s evropskými liberály v rámci frakce Aliance evropských liberálů a demokratů.

Menší subjekty letos ve Francii doplatily na nové pravidlo, které rozdělilo zemi na osm volebních obvodů.

Úspěch levice ve Francii ještě podtrhuje šestice mandátů pro Zelené a trojice pro Komunistickou stranu Francie (PCF). Svou parlamentní existenci naopak neobhájila trockistická koalice stran Revoluční komunistická liga a Dělnický boj (LCR/LO), která klesla pod omezující pěti-procentní klausuli.

Totéž se stalo na pravici anti ekologické straně Lov, rybolov, příroda, tradice (CPNT) i Hnutí pro Francii, které vedl Ch. Pasqua – bývalý gaullistický ministr vnitra. Jeho koaliční partner z voleb 1999 antiintegrční Hnutí pro Francii monarchisty P. de Villiers kandidovalo tentokrát samostatně a za 6,7 % hlasů získalo 3 mandáty pro odpůrce integrace.

Do řad odpůrců integračního procesu lze jistě zařadit i poslance krajně pravicové Národní fronty. Jean-Marie Le Pen tentokrát na kandidátku umístil i svou dceru a oba se mohou těšit na mandát ve Štrasburku, protože strana jich celkem vybojovala 7 a stala se čtvrtou nejsilnější formací ve Francii.

Irsko: nejasný výsledek

Složitý irský volební systém (známý jako STV) vyprodukoval v letošních evropských volbách složitý výsledek. Hlavní vládní strana Fianna Fail (česky Bojovníci osudu – FF) získala nejvíce hlasů – 29 %. Její opoziční rival Fine Gael (Rod Keltů – FG) zase nejvíce mandátů – 5 (o jeden více než FF).

O Fine Gael, která dosud zasedala v EPP-ED, se mluvilo jako o možném dalším partnerovi nové středové frakce kolem R. Prodiho. Druhá největší strana v irské politice ale zůstala součástí EPP-ED i po volbách.

FF zase diskutovala co dál. Zatím byla součástí Svazu pro Evropu národů. Nyní byly ve hře ještě EPP-ED a možná i ELDR. Nakonec zůstali Bojovníci osudu v dosavadní Unii pro Evropu národů.

Poprvé evropský mandát získala i v „Republice“ nacionalistická strana Sinn Fein, která dosud měla mandát jen z britského Severního Irsku. Pro Sinn Fein ho získala její kandidátka Mary Lou MacDonallová v Dublinu.

Irsko je díky odlišnému volebnímu systému tradičně zemí, která jako jediná do Štrasburku vysílá nezávislé kandidáty. Letos budou dva, přestože dosavadní předseda EP a nezávislý kandidát Pat Cox již letos nekandidoval, aby podpořil svou, nakonec neúspěšnou kandidaturu do čela Evropské komise. Jeden mandát získala ještě levicová Labouristická strana.

Itálie: Prodi porazil Berlusconiho

Italský volební střet byl soubojem politických titánů na tamní politické scéně. Premiéra pravicové koalice S. Berlusconiho vyzval v době voleb dosluhující předseda Evropské komise R. Prodi, který kolem sebe shromáždil koalici levého středu Spojení v Olivovníku. Olivovník je název koalice stran levého středu z několika posledních voleb. Prodiho koalice byla z nadnárodního pohledu kuriózním slepencem, protože v jejím rámci kandidovaly strany zapojené dosud v socialistické, lidovecké i liberální frakci EP.

Koalice Spojení v Olivovníku předstihla Berlusconiho stranu Forza Italia o 10 % hlasů a zvítězila s 31 % a 25 mandáty. Nejvíce z nich 15 připadlo stranám, které dosud patřily k socialistům, po pěti pak liberálním stranám a součástí EPP-ED.

Forza Italia skončila druhá s 16 mandáty. Třetí skončila vládní, konzervativní Národní aliance G.-F. Finiho, která

dosud patřila k eurokritické frakci Svaz pro Evropu národů. Národní aliance si připsala 9 mandátů, zatímco třetí koaliční strana – regionalistická Liga severu – jen čtyři.

Dvě odnože ortodoxní komunistické strany získaly celkem sedm mandátů.

Itálie si opět připsala primát země, která vyše poslance EP z nejvíce stran. O 78 mandátů se tentokrát podělilo 15 kandidátek.

Kypr: volby ve stínu referenda

Na středomořském ostrově zůstaly evropské volby ve stínu referenda, které rozhodlo, že ostrov přece jenom vstoupí do EU rozdělen.

Kyprané si zvolili šestici poslanců. Boj o ně se opět odehrával zejména mezi komunistickou Pokrokovou stranou pracujících lidu (AKEL) a pravicovým Demokratickým sdružením (DISY). Obě strany tentokrát získaly těsně pod 30 % a po dvou křeslech. Demokratická strana (DIKO), ke které patří současný kyperský prezident Papadoulos, je součástí liberální frakce a vyše do ní podle výsledku voleb jednoho poslance.

Překvapením je držitel posledního mandátu. Tím se stala kandidátka „Pro Evropu“ bývalého lídra pravicového DISY Janakise Matsise, který opustil Demokratické sdružení, protože nesouhlasil s jeho postojem k referendu o sjednocení ostrova. Jen několik hlasů rozhodlo, že tento nový subjekt předstihl kyperské socialisty a připravil je o jediný mandát. Poslanec kandidátky „Pro Evropu“ se po volbách stal posilou frakce EPP-ED.

Lotyšsko: nejhorší vládní pohroma

Jen 15,8 % voličů podpořilo v evropských volbách tři strany lotyšské vládní koalice, která se proslavila faktem, že v jejím čele poprvé v Evropě stojí člen strany zelených. Premiérova strana Svaz zemědělců a zelených (ZZS) ale ve volbách ztroskotala na pětiprocentní klausuli, stejně jako koaliční, křesťanskodemokratická Lotyšská první strana (LPP). Čest vládní koalice tak udržela pouze Lidová strana (TP), ovšem i na ni zbyl pouze jediný mandát.

Dalších 8 mandátů proto zůstalo opozici. Vítězem voleb Lotyši určili svými hlasy stranu Za vlast a svobodu – Lotyšské národní konzervativní hnutí (TB/LNNK) s 29 % hlasů a 4 mandáty. Tato umírněně nacionalistická, pravicová formace má zkušenosti z vlády, ale tvoří nyní opozici.

TB/LNNK má kritický pohled na evropskou integraci, což ji dovedlo ke vstupu do frakce Svaz pro Evropu národů.

Druhá skončila se 2 mandáty pravicová strana Nový věk (JL) bývalého premiéra E. Repšeho, která se hlásí k evropským lidovcům. EPP-ED v Lotyšsku doplatila na nejednotnost. Společné kandidátce stran zastoupených v EPP-ED totiž předvolební výzkumy předvíдалy volební vítězství. Kandidátka se však pro rozpory stran v domácí politice nekonala a samostatně kandidující strany neuspěly.

Jeden mandát získala strana ruské menšiny a jeden strana Lotyšská cesta, která po posledních volbách nezasedá v národním parlamentu. Lotyšská cesta se tradičně hlásí k evropským liberálům.

Litva: nástup nové strany

Litva se stala jedinou zemí nové EU, v níž zvítězil mimoparlamentní subjekt, který navíc nedisponoval pozorovateli v EP. Úspěšnou hvězdou evropských voleb v této pobaltské zemi se totiž stala Strana práce, kterou založil milionář V. Uspaskič. Tato populistická, levicová strana získala při svém prvním volebním vystoupení 30 % a 5 ze 13 litevských mandátů. Strana práce se připojila k evropským liberálům a demokratům.

Jen polovinu jejich hlasů si připsala hlavní vládní síla – sociální demokraté. Ti přispějí do evropské socialistické frakce 2 mandáty. Stejnou sílu budou mít ve štrasburském parlamentu i konzervativci z Vlasteneckého svazu (EPP-ED), za který byl zvolen i „otec litevské nezávislosti“ Vytautas Landsbergis, a Liberální svaz středu (frakce ELDR). První demokratická premiérka Litvy Kazimira Prunskiene byla zvolena jako jediná poslankyně za koalici Rolnické strany a „její“ Strany nové demokracie.

Třináctým poslancem bude zástupce strany, ke které patří sesazený litevský prezident R. Paksas – Liberálně demokratické straně.

Lucembursko: posílení vládní koalice

V Lucembursku se povedl vládní Křesťanskosociální lidové straně (CSV) husarský kousek, když se jí jako hlavní složce domácí vládní koalice podařilo navýšit počet mandátů v EP ze dvou na tři. Mandát „navíc“ se jim totiž díky zisku 37 % hlasů podařilo „odebrat“ opozičním socialistům. Socialisté tak „spadli“ na úroveň zelených a koaliční liberální Demokratické strany. Všechny tyto strany tak mají po jednom poslanci.

Vítězem voleb v zemi se tak stala frakce EPP-ED, ke které patří křesťanští sociálové.

Bez mandátu i tentokrát zůstala důchodcovská strana ADR, která se hlásí k Unii pro Evropu národů.

Maďarsko: pád socialistického premiéra = drtivé vítězství FiDeSz

V Maďarsku se volby do EP staly dalším zastavením v souboji pravicového Svazu mladých demokratů (FiDeSz) a levicové Maďarské socialistické strany (MSZP) o převahu v národní politice. FiDeSz v tomto klání dosáhl druhého nejvyššího procentuálního výsledku ze všech 25 zemí, kde se volilo. Jeho 47,4 % hlasů však díky malému propadu hlasů stačilo „jen“ na 12 mandátů. Delegace FiDeSz se stala jednou z největších národních delegací v EPP-ED.

Vládní socialisté před volbami dokonce nabízeli ústy některých svých představitelů FiDeSz předem domluvené rozdělení mandátů pomocí společné kandidátky hlavních politických stran. FiDeSz nato ale nepřistoupil a v situaci, kdy socialisté získali jen 9 mandátů, udělal pro něj dobře.

Zbylé strany již jen bojovaly o překročení pětiprocentní omezovací klauzule. Podle očekávání uspěl levicově-liberální Svaz svobodných demokratů (SzDSz). Liberálové díky hlasům pocházejícím hlavně z maďarského hlavního města získali 7,7 % hlasů a 2 mandáty. Maďarské demokratické fórum, které usiluje o roli pravicové alternativy k FiDeSz a stejně jako on patří k evropským lidovcům, těsně překročilo hranici 5 procent. Nejpopulárnější politická země, bývalá ministryně spravedlnosti Ibolya Dávid díky tomu získala pro stranu, které předsedá, jediný mandát v Evropském parlamentu.

Výsledek voleb do EP vedl nakonec vládní socialisty k výměně premiéra.

Malta: vítězství levicových euroskeptiků

Výsledky voleb v každé zemi mají své zvláštnosti a nejmenší člen Unie disponuje po těchto volbách hned dvěma. Vysílá do EP nejméně poslanců – 5 – a stal se jedinou zemí, kde většinu mandátů získala strana, která je proti integraci země do EU. Touto výjimkou je maltská Strana práce, která si ve volbách připsala 3 mandáty. Labouristé bojovali v referendu proti přístupu k EU a ještě dříve dokonce stáhli přihlášku Malty do EU. Tentokrát se

jim nakonec podařilo přesvědčit voliče o smyslu toho, že budou volit stranu, která byla proti přistoupení, a porazili vládní Nacionalistickou stranu. Labouristé zvítězili 49 % ku 40 % pro nacionalisty. Tři maltské labouristé přes svůj postoj k EU pravděpodobně vstoupí do frakce Strany evropských socialistů.

Třetí straně – ekologické Demokratické alternativě – nestačilo ani 10 % na získání jediného mandátu.

Nizozemsko: prosadil se nový subjekt

Nizozemci se letos proslavili tím, že jako jediní zveřejnili výsledky voleb přes zákaz Evropské komise. Co vlastně zveřejnili? Těsné vítězství vládních křesťanských demokratů nad opozičními labouristy a úspěch úplně nového subjektu. Začněme od něho. Kandidátka Transparentní Evropa získala za 7,3 % hlasů 2 mandáty. Transparentní Evropu založil bývalý zaměstnanec Evropské komise Paul van Buitenen, který před několika lety zveřejnil informace, které odhalily zneužívání prostředků komisaři v Santerově komisi. Celá komise nakonec pod tíhou skandálu rezignovala. Van Buitenen letos vyrukoval s kandidátkou, která se profilovala právě na transparentnosti finančních toků v evropských institucích.

Celkově v nizozemských volbách posílila levice. Opoziční Strana práce (PvdA) posílila o jeden mandát a v jejich počtu se dotáhla na vítěznou Křesťansko demokratickou výzvu (CDA) premiéra Balkenendeho, která o dvě křesla v EP přišla. Obě největší strany budou nyní disponovat sedmi mandáty. CDA patří k federalistickému křídlu v EPP-ED.

Ztratily obě liberální strany: spíše pravicová Lidová strana za svobodu a demokracii (VVD) bude mít 4 mandáty a spíše levicová Demokraté '66 jen jeden.

Krajně levicová Zelená levice a výrazně levicová Socialistická strana (nalevo od PvdA) si vybojovaly po dvou mandátech.

Poslední dvě nizozemská křesla připadnou klerikálním protestantským stranám, které se spojují v EP s euroskeptickými stranami. Koalice Křesťanská unie – Státní reformovaná strana (ChU-SGP) dosud patřila do antiintegračního klubu Evropa demokracií a rozdílností. Protestantské strany ztratily oproti roku 1999 v letošních volbách jeden mandát.

Rakousko: propad Svobodných a vzestup H.-P. Martina

Zatímco před pěti lety v Rakousku soupeřily o vítězství tři strany, letos byl tento souboj omezen na vládní lidovce a opoziční sociální demokraty. Hlavním poraženým těchto voleb u našich jižních sousedů se jasně stali Svobodní korutanského hejtmána J. Haidera. Ti získali jediný mandát (v roce 1999 to bylo 5 mandátů) a samotný lídr kandidátky v EP nezasedne, protože preferenčními hlasy ho přeskočil známý nacionalista A. Mölzer.

Opoziční sociální demokraté již měsíce vévodí žebříčkům volebních preferencí, a tak není překvapením, že ve volbách zvítězili. Vládní lidovce, kteří patří k evropským lidovcům, ale předstihli jen těsně, když obě strany dělilo jen 7 desetin procenta hlasů. I to ale stačilo, aby sociální demokraté obsadily sedm a lidovci jen šest mandátů. Před pěti lety bylo skóre vyrovnané 7:7.

Zelení si polepšili v procentech hlasů, ale získali stejně dva mandáty jako před pěti lety.

Černým koněm rakouských voleb se stal Hans-Petr Martin. Tento spisovatel knih o globalizaci byl jako člověk mimo politiku vybrán za lídra sociálnědemokratické kandidátky pro volby do EP před pěti lety. Letos se sociální demokraté rozhodli Martina již nenominovat. Ten se ale rozhodl postarat se o sebe sám a založil kandidátku s jasným názvem „Martin“. V předvolební době se zviditelnil kritikou privilegií evropských funkcionářů a vybráním známé novinářky na místo dvojky jeho kandidátky. To vše stačilo. Martin získala překvapivých 14 %, 2 mandáty a třetí místo, když předstihl Zelené i Svobodné.

Polsko: několik překvapení

Největší nově přijatá členská země se před volbami obávala, aby nepřinesly vítězství radikálně populistické zemědělské straně Sebeobrana Andreje Leppera. To se nestalo. Nejvíce hlasů Poláci dali pravostředové Občanské platformě, která se hlásí k Evropské lidové straně a parlamentní frakci EPP-ED. Do ní pošle Občanská platforma 15 poslanců.

Překvapením se jeví druhé místo národně-katolické Ligy polských rodin, která kandidovala s výrazně protiintegračním programem. Liga nemá dosud žádné zahraniční partnery, přestože jako parlamentní subjekt již měla pozorovatele v EP. Ty teď nahradí 10 jejích poslanců.

Třetí skončila konzervativně-liberální formace Právo a spravedlnost, které podepsalo loni s ODS a britskými

konzervativci tzv. pražskou deklaraci, ale později nekoordinovaně odešla z frakce EPP-ED a zamířila do méně prointegračního Svazu pro Evropu národů.

Až čtvrtá a s necelými 11 % skončila Sebeobrana, která v minulých týdnech získávala ve výzkumech veřejného mínění deklarovanou podporu přes 20 %. Sebeobrana, která odmítá členství Polska v Unii, bude mít jen 6 poslanců.

Až pod hranici deset procent se dostaly části vládní koalice. Spojenectví demokratické levice (SLD) kandidovalo opět v koalici s levicovou, postsolidaritní Uníí práce a získala 5 mandátů. Od Spojenectví odštěpená Sociální demokracie Polska (SdPl) jen těsně překročila 5 procent, což pro ní přesto znamená zisk tří křesel ve Štrasburku. Totéž se povedlo rolnické Polské lidové straně (PSL). Ta sice od roku 1988 v Polsku vystupuje spíše jako strana levého středu, ale v EP míří ke svým evropským jmenovcům – do frakce Evropské lidové strany a Evropských demokratů. Posílí ji o čtyři hlasy.

Z mimoparlamentního světa se podařilo prostřednictvím evropských voleb znovu „oživnout“ polské Unii svobody (UW). Ta nevstoupila do Sejmu při posledních parlamentních volbách, ale nyní vyšle do EP čtyři své zástupce. Zatímco dříve Unie patřila k evropským lidovcům, nyní se rozhodla působit v organizaci evropských liberálů.

Portugalsko: jednotná kandidátka vládní koalice neuspěla

Portugalsku vládne koalice pravicově orientované Sociálnědemokratické strany (PSD), která přes svůj název náleží do pravého středu politického spektra, a vysloveně pravicové, konzervativní Lidové strany (PP). Koalice funguje natolik bezkonfliktně, že se obě strany dokonce dohodly na společné kandidátce pro volby do EP. Daly jí jméno „Portugalská síla“. Ani spojení dvou vládních stran ani bojovně znějící jméno koalice jim ale nepomohlo porazit opoziční, levicovou Socialistickou stranu. Socialisté si udrželi 12 křesel z roku 1999, na které potřebovali 45 % hlasů. Portugalskou sílu předstihli o 11 procent. Spojené koaliční strany společně vydobily 9 mandátů (z toho 2 pro lidovce). PSD tím přišla o dva mandáty, protože před pěti lety získala 9 křesel samostatně. Lidovci si své pozice udrželi.

Bez zajímavosti není jistě také to, že v koalici Portugalská síla se sešli dvě formace z jiných frakcí v EP. Sociální demokraté patřili dosud k Evropské lidové straně, lidovci naopak k méně prointegračnímu Svazu pro Evropu národů. Spo-

lečná kandidátka otevřela cestu portugalských lidovců k lidovcům evropským, z nichž byl jejich politický předchůdce před lety vyloučen za málo „proevropské“ postoje.

Dva mandáty si podržela i koalice komunistů a ekologů Sjednocená demokratická koalice (CDU, patřící k evropským komunistům).

Jeden mandát si odnáší díky 5 procentům hlasů i nalevo od komunistů stojící Levicový blok (BE).

Slovinsko: triumf pravicové opozice

Slovinci dali u volebních uren přednost opozici. Nejvíce z toho vytyžilo Nové Slovinsko, které dovedl volební lídr a první demokratický premiér samostatného Slovinska Lojze Peterle až k volebnímu vítězství. Pro něj bylo třeba získat 23 % hlasů a vyneslo dva mandáty. Nové Slovinsko se hlásí k Evropské lidové straně.

Po dvojici poslanců získala také hlavní strana slovinské vládní koalice středolevá Liberální demokracie Slovinska (LDS) a dosavadní lídr opozice – Slovinská demokratická strana (SDP, donedávna Slovinská sociálnědemokratická strana). První z nich posílí liberální frakci, druhá skupinu evropských lidovců. Ze 7 slovinských mandátů jich tedy většina podobně jako v Maďarsku nebo u nás poputuje do frakce EPP-ED.

O sedmý mandát se střetli postkomunisté ze Sjednocené kandidátky sociálních demokratů (ZLSD), kteří patří na evropské úrovni k socialistům, a Slovinská lidová strana (SLS), která náleží ke svým celoevropským jmenovcům. Postkomunisté nasadili do boje předsedu parlamentu i jejich strany B. Pahora a ten boj o sedmé místo s přehledem vyhrál. Slovinští lidovci, kteří teprve před krátkou dobou opustili vládní koalici s LDS a ZLSD, nezískali jediný mandát, podobně jako levicově nacionalistická Slovinská národní strana a levicově-ekologická Strana mladých Slovinska.

Slovensko: koalice znovu povstala

Rekordně nízká účast slovenských voličů přispěla k solidnímu zisku stran vládní koalice, kterým předvolební průzkumy věštily tvrdou porážku od populistické opozice.

Nejvíce hlasů překvapivě obdržela premiérova Slovenská demokratická a křesťanská unie (SDKÚ), jejíž kandidátku vedl bývalý hokejista Peter Štastný. Za SDKÚ následovala jen o několik setin procenta Lidová strana – Hnutí za demokratické Slovensko (LS-HZDS). Jen dvě

setiny pak SDKÚ dělily od třetího Smeru a jedno procento od čtvrtého Křesťanskodemokratického hnutí (KDH). Tyto všechny čtyři strany získaly díky malým odstupům po třech mandátech. Menšinová Strana maďarské koalice (SMK) zaostala o čtyři procenta, a tedy také jeden mandát za vítězným kvartetem. SDKÚ, KDH i SMK patří k evropským lidovcům, kteří tak získali 8 ze 14 slovenských mandátů. Opoziční Směr patří k socialistické frakci a HZDS si dosud na evropské úrovni nenašlo partnery.

Tím ale výčet stran, které překročily hranici pěti procent, končí. Nepodařilo se to vládní, liberální Alianci nového občana Pavla Ruska ani parlamentní Komunistické straně Slovenska či od SDKÚ odstěpeného Svobodného fóra.

Finsko: konzervativci obhájili

Ve Finsku politickou scénu nejvíce ovlivňuje trojlístek stran: konzervativní Národní koaliční strana (KOK), agrární Strana středu (KESL) a Sociálnědemokratická strana (SDP).

I tentokrát se tyto tři strany vešly do intervalu 2,6 %. Konzervativci obhájili nejsilnější pozici z posledních evropských voleb a získali 4 mandáty pro evropské lidovce.

Stejný počet mandátů si připsala Strana středu, kterou do voleb vedla Anneli Jäätteenmäki. Tato politička byla po posledních národních parlamentních volbách několik týdnů premiérkou zeleno-rudé koalice se sociálními demokraty. Velmi brzo po nástupu do vlády se ale musela funkce vzdát, protože byla obviněna ze zneužívání tajných materiálů ve volební kampani. Těsně před uzavřením evropských kandidátek ji však soud zprostil obvinění a Anneli, jak se o ní ve Finsku často mluví, se stala lídrem Strany středu pro tyto volby.

Koaliční partner centristů – Sociální demokraté – získal tři mandáty. Po jednom si na své konto připsali zelení, postkomunisté a strana švédské menšiny.

Nejsilnější zastoupení – 5 mandátů – budou mít Finové v liberální frakci, kam patří Strana středu i menšinová Švédská lidová strana, čtyři posílí frakci EPP-ED, 3 socialistickou skupinu a po jednom ekologisty a komunistickou GUE-NGL.

Švédsko: Červnové hnutí bodovalo

Ve Švédsku založilo několik politiků Strany středu a sociální demokracie podle dánského vzoru protiintegrační hnutí pro evropské volby. Hnutí se zformovalo zejména

kolem švédského referenda o vstupu do eurozóny. Červnové hnutí volilo v letošních volbách do EP přes 14% voličů a zakladatele hnutí Nilse Lundgrena proto do evropských poslaneckých lavic doprovodí ještě dva jeho kolegové.

O deset procent víc než Červnové hnutí získal vítěz voleb – Sociální demokracie. Ta díky tomu nepotvrdila prognózy o velkém úspěchu a ztratila oproti roku 1999 dva mandáty – má jich nyní pět.

Druzí skončili konzervativci ze strany Umírnění. Jejich 4 mandáty pomohou Evropské lidové straně. Ta si připsala ještě jeden mandát díky neoklerikální Křesťanskodemokratické straně.

Dva mandáty se podařilo získat ještě komunistické Levicové straně, liberální Lidové straně. Druhá zmiňovaná strana patří stejně jako Strana středu (nyní 1 mandát) k ELDR.

Švédsko bude ve Štrasburku zastupovat také jeden poslanec za tamní ekologisty – Stranu životního prostředí.

Spojené království: UKIP bral velkým stranám

Výrazné ztráty přinesla oběma velkým stranám letošní volba evropských poslanců. Konzervativci sice porazili vládní Labouristickou stranu, ale mají velkou starost, jak zvládnout nového konkurenta ze Strany za nezávislost spojeného království (UKIP). Tento subjekt se do EP probíjaval již v roce 1999. Až nyní ale v čele s lídrem, bývalým televizním novinářem Robertem Kilroy-Silkem začala svými zisky ohrožovat pozice hlavních hráčů.

Konzervativci ztratili několik mandátů (pokles z 35 na 27), labouristé přišli ještě o několik mandátů více. I přes pokles počtu britských poslanců se podařilo jeden mandát navíc získat Liberálními demokratům.

UKIP znásobil svůj zisk poslanců a s 12 poslanci a třetím místem v počtu hlasů oslavil velký volební úspěch

Dva poslance si zajistila regionalistická Skotská národní strana a Zelení, po jednom regionalistická Strana Walesu (PC) a tři strany ze Severního Irsku: protestantské Ulsterská unionistická strana a Demokratická unionistická strana a katolická levicově-nacionalistická Sinn Féin. Posledně jmenovaná bude zastoupená v obou částech Irsku.

Česká republika: triumf stran EPP-ED

České výsledky jsou notoricky známé. ODS s 9 mandáty byla po jednáních v Budapešti v červnu přijata do frakce EPP-ED, kam automaticky zamířili i čeští lidovci s 2 křesly. Českou národní delegaci posílili ještě tři poslanci koalice SNK sdružení nezávislých-Evropští demokraté.

EP: hledání partnera

Frakce EPP-ED má nyní v EP 268 poslanců. Od druhých největších socialistů ji dělí 68 křesel. Největší národní zastoupení mají Němci s 49 poslanci, Britové s 28, Italové a Španělé mají ve frakci 24 poslanců, Poláci 19 a Francouzi 17. Na dalším místě již je česká delegace se 14 mandáty. S 13 následují Maďaři. EPP-ED je jedinou frakcí, jejíž členové pocházejí ze všech 25 členských států.

V rámci klubu existuje skupina poslanců stran, které nepatří k EPP. Tu tvoří poslanci britské Konzervativní strany, české ODS a portugalské Lidové strany. Doplnuje je jeden poslanec za italskou Stranu důchodců. Evropští demokraté tak celkem mají v EPP-ED čtyřicet poslanců.

EPP-ED jako největší frakce musí spoléhat na jednoho významného partnera. Tím mohou být socialisté jako v případě dohody o rozdělení míst v EP. Po neúspěchu při prvním pokusu o schválení Evropské komise se však jeví, že by EPP-ED měla spoléhat spíše na spojení s liberály a menší Unii pro Evropu národů.

EPP-ED a její pozice v novém Evropském parlamentu

EDUARD HULICIUS

Situace před volbami

Poslanecký klub Evropské lidové strany (křesťanských demokratů) a Evropských demokratů v Evropském parlamentu (EPP-ED), jak zní plné jméno tohoto subjektu, vstupoval do volebního roku 2004 velmi optimisticky. Dosud vždy druhý klub v předcházejících, pátých přímých volbách do Evropského parlamentu roku 1999 zvítězil nad uskupením evropských socialistických stran. Převaha byla zvrázněna integrací dosud samostatně stojícího klubu britské Konzervativní strany do křídla Evropských demokratů – vznikl tak nový poslanecký klub EPP-ED s 233 poslanci z 626 (37,2%). Druzí socialisté získali díky slabému výkonu ve všech velkých státech Evropské unie pouze 180 (28,75%) a třetí liberálové 51 (8,14%) poslanců – ani spojení těchto dvou poslaneckých klubů by nemělo více poslanců, než měl EPP-ED. Rozložení sil umožnilo odstoupení od dosavadní tradiční spolupráce se socialisty a zvolení kandidáta liberálního klubu, Pata Coxe z Irska, do křesla předsedy EP. K tomuto kroku došlo i kvůli střetu se socialisty kvůli skandálu Santerovy Evropské komise a kvůli drsnému socialistickému útoku na spolupráci s britskými konzervativci. Tyto a podobné útoky trvají neustále – je třeba zdůraznit, že všechny významné poslanecké kluby Evropského parlamentu jsou vytvářeny různorodými politickými stranami s odlišnými zájmy a úmysly.

V půli roku 2003 oslavil klub EPP-ED 50 let od přijetí deklarace ustavující 23. června 1953 křesťanskodemokratický klub v tehdy Společném shromáždění ESUO. Ve stejných dnech byly poslanecké kluby EP posíleny 162 pozorovateli vyslanými z parlamentů již přistupujících států. EPP-ED byla zprvu posílena o 69 pozorovatelů a získala tak 299 členů EP. Později klub opustilo 5 pozorovatelů (polská strana Právo a Spravedlnost odešla do klubu Unie pro Evropu národů, česká pozorovatelka Helena Rögnerová, US-DEU, na jeden měsíc přestoupila do klubu Liberální a reformní strany), takže před volbami 2004 měl 294 poslanců ze 788 (37,3%).

Evropské předpisy nepovolují provádět poslaneckým klubům EP předvolební politickou kampaň, proto mohl být přímý přínos EPP-ED do předvolebního klání pouze informační. Sekretariát klubu tedy připravil sérii informačních letáků a brožurek, které byly ve všech 20 jazycích rozšířené Unie distribuovány kandidátům a ústředím členských politických stran; byla rovněž založena zvláštní internetová stránka přinášející tyto dokumenty v elektronické formě spolu s nejrůznějšími materiály týkajícími se EPP-ED.

Velký vliv zejména na zapojení politických stran z nových členských zemí mělo vytvoření zvláštní pracovní skupiny Evropské lidové strany pod vedením nizozemského europoslance Wima van Velzena. Tato pracovní skupina, nazvaná „Rozšíření“, se zaměřila na spolupráci s politickými stranami, které náležely do EPP nebo plánovaly připojení se k EPP-ED po volbách (příčemž v EPP byly nové členské státy zastoupeny maďarským Viktorem Orbánem jako místopředsedou strany). Pracovní skupina analyzovala přihlášky uchazečských stran, vedla politická jednání s těmito stranami a připravovala podklady pro programy týkající se rozšíření EU. Narozdíl od ostatních poslaneckých klubů se EPP-ED velmi důkladně připravila na faktické rozšíření i rozšířením svého sekretariátu. Byli přijati pracovníci z nových členských států, kteří byli rozmístěni ve všech odděleních sekretariátu. Navíc byly organizovány stáže připravující asistenty budoucích poslanců. Tím byl pozorovatelům z klubu EPP-ED dán kvalitní servis, který umožnil jejich úplné zapojení do pracovních procesů EP i klubu. Ústředí národních politických stran bylo rovněž lépe informováno o parlamentních záležitostech. Došlo tak k jakési plánované „europeizaci“ nových členských a spolupracujících stran ve smyslu technického propojení i zapojování celoevropských témat do politických programů.

Velký zájem klubu o nové členské státy se zobrazil i v dvoutýdenní informační cestě předsedy klubu EPP-ED Hanse-Gerta Pötteringa po budoucích členských státech v březnu a dubnu 2004 (ČR navštívil 18.–19. března).

Předpovídání celkových výsledků evropských voleb je vždy obtížné, jelikož se jedná o součet dnes již 25 různých výsledků. Ačkoli dochází ke sjednocování volebních systémů, stále panují velké rozdíly mezi způsobem volby v různých státech. Pokaždé je třeba důkladně znát politickou atmosféru v jednotlivých zemích. Velkou neznámou je také to, jakým způsobem se sami zvolení poslanci rozdělí do jednotlivých klubů EP. Nicméně z předpovědí politiků a politologů vyplývalo (viz např. studii *Predicting the Future* vypracovanou Simonem Hixem a Michaellem Marschem a prezentovanou v EP 13. dubna 2004), že EPP-ED uhájí ve volbě občanů států rozšířené EU postavení nejsilnějšího klubu, nicméně bude dosti oslabena odchody politických stran, které se přidají k reformovanému liberálnímu uskupení, jež pod egidou odcházejícího předsedy Komise Romana Prodiho spojí některé strany socialistického klubu a EPP-ED s dosavadním liberálním klubem. Analýzy předpovídaly tomuto budoucímu uskupení až 100 poslanců a tím pádem posílení role parlamentního jazýčku na vahách mezi socialistickým a konzervativním klubem. Především západoevropští politologové prakticky nevnímali odlišnou situaci v nově přistoupivších zemích a jediným bodem, v němž tyto státy odhadli správně, byl fakt, že ekologické (zelené) strany zde příliš úspěšné nebudou. Samotnému klubu EPP-ED se věštilo prohloubení rozporů mezi EPP a ED a pouze malý náskok před klubem Evropské socialistické strany.

Díky omezení účasti v předvolební kampani proběhly hektické poslední dny před vydáním verdiktu voličů ve dnech 10.–13. června v samotných budovách Evropského parlamentu klidně. O to vzrušenější byla samotná volební noc a interpretace výsledků.

Karty jsou rozdány

Nízká volební účast především v nových členských státech sice nebyla příliš pozitivní, nicméně samotný politický proces není tímto faktem nijak ovlivněn. Důležití jsou ti lidé, kteří hlasují. Pro EPP-ED dopadly šesté volby do EP dobře. Politické strany, které do klubu náležely nebo se k němu v následujících dnech přidaly, zvítězily ve 12 státech EU. Ve třech získaly stejně poslanců jako jejich hlavní konkurenti. Nesplnily se pesimistické obavy z propadu Lidové strany v Španělsku, v Itálii si vládní strany překvapivě udržely vedení, porážka vládní pravice ve Francii nebyla tak zlá jako v jarních regionálních volbách. Překvapil „slabý“ výsledek německé CDU/CSU. Především díky charismatu Silvany Koch-Mehrinové, vůdčí osobnosti kandidátky FDP, překro-

čila tato liberální strana na rozdíl od let 1999 i 1994 kvórum pro vstup do EP a získala 7 poslanců. Díky tomu má německá páteř klubu EPP-ED 49 poslanců, tj. o čtyři méně než v předchozím období. Tento výsledek předznamenal dnes pozorovatelný odklon německých voličů nejen od vládní SPD, ale i od opoziční CDU/CSU. Šokem byl úspěch ostře antievropské United Kingdom Independent Party ve Spojeném království. Jejich 12 poslanců bylo voleno především tradičními voliči Konzervativní strany, která tak získala „pouze“ 28 poslanců, tedy o 9 méně než před pěti lety. Na tomto výsledku má podíl i fakt snížení počtu poslanců ve starých státech EU (s výjimkou Německa a Lucemburska ztratily poslance všechny současné členské země). Jejich poslanci byli přerozděleni mezi nové členské státy. A zde slavila EPP-ED nebyvalou zeň, neboť získala nadpoloviční většinu v šesti nových členských státech – např. 13 z 24 maďarských poslanců (54,16%), 8 ze 14 slovenských (57,1%), 4 ze 7 slovinských (57,1%) a 14 z 24 českých (58,3%!, největší podíl poslanců z jednoho státu v jednom klubu EP). Výsledek v Polsku se podobal britskému především neočekávaným úspěchem euroskeptických stran.

EPP-ED má dnes 268 poslanců z 732 (36,6%), druzí socialisté 200 (27%), třetí liberálové 88 (12%). Všechny ostatní poslanecké kluby s výjimkou euroskeptického klubu (nově přejmenovaného na Independence/Democracy Group – Nezávislí/Demokraté; liberální klub měl drobné problémy s hledáním nového názvu, nakonec zvítězila varianta Alliance of Liberals and Democrats for Europe, Aliance liberálů a demokratů pro Evropu) oproti předchozímu parlamentu oslabily. Zatímco EPP-ED nepatrně ztratila na své váze, uchovávala si prestižní postavení nejsilnějšího poslaneckého klubu, který navíc jako jediný sdružuje poslance ze všech členských zemí Unie. Socialistickému klubu chybějí poslanci z Kypru a Lotyšska. Liberální klub sice posílil, přesto mu chybí poslanci ze šesti států, mj. i z ČR. Jeho agresivní předvolební i povolební vystupování navíc způsobilo ochlazení vztahu s EPP-ED.

Konsolidace a dělení křesel

Na zvláštním zasedání klubu EPP-ED na Studijních dnech v Budapešti 5.–8. července 2004 došlo ke komorní oslavě volebního vítězství i k loučení s odcházejícími poslanci a poslanci-pozorovateli a k vítání s novými členy. Události v prestižních prostorách maďarského parlamentu se účastnilo více než 300 evropských poslanců – impozantní představení vůdčí politické síly EU. V těch samých dnech

bylo zároveň splněno přání předsedy EPP-ED Hans-Gerta Pötteringa, aby byl budoucí předseda Evropské komise vybrán z řad politiků vítězného politického směru. Portugalský premiér José Manuel Durão Barroso byl šéfem Portugalské sociálnědemokratické strany, mnohaleté členské strany EPP i EPP-ED. I soubor kandidátů na komisaře, které tento muž vybral, byl pro EPP-ED přijatelný.

Na ustavující schůzi všech dřívějších a čerstvě zvolených poslanců dosavadních členských stran EPP-ED v Bruselu 12.–15. července 2004 byli do klubu na základě Jednacího řádu klubu EPP-ED slavnostně přijati poslanci zvolení za ODS, SNK-ED a portugalskou stranu Partido Popular. Stanovy klubu byly pozměněny na základě dohody mezi předsedou Pötteringem a lídrem britských konzervativců Michaellem Howardem v březnu 2004. Nové znění umožňuje členství v dosud pouze britské části klubu (ED) i poslancům z jiných stran. Od bezproblémového přijetí ODS tedy část ED tvoří kromě 28 Britů i 9 poslanců ODS, 2 poslanci portugalské Partido Popular a jeden italský poslanec. Poměr mezi EPP a ED je dnes 228 ku 40 (5,7:1), přičemž v předchozím volebním období byl tento poměr 196 ku 37 poslancům (5,3:1). Pozice křídla ED se ovšem posílila, a to nejen počtem poslanců, ale především počtem stran, které jsou v něm obsaženy. Poslanci zvolení za SNK/ED se stali členy části EPP. Česká národní delegace se 14 poslanci se stala sedmou největší národní delegací klubu EPP-ED a na základě tohoto postavení získala relativně dobrou pozici pro rozdělování dalších křesel, ačkoli neusilovala o post v předsednictví samotného klubu EPP-ED. Do něj byli zvoleni již déle sloužící staronový předseda Hans-Gert Pöttering, místopředsedy se pak stali Françoise Grossetête (Francie), nově João de Deus Pinheiro (Portugalsko), Ville Itälä (Finsko), Marianne Thyssen (Belgie), Józef Szájer (Maďarsko), Lorenzo Cesa (Itálie), Jaime Mayor Oreja (Španělsko) a Timothy Kirkhope (Spojené království). Ve funkci pokladníka byl potvrzen Othmar Karas (Rakousko).

Po povolebních přesunech poslanců mezi kluby bylo možné na základě poměru mezi počtem jednotlivých parlamentních sil začít uvažovat a jednat o rozdělení míst a postů v orgánech EP. Jednání o místu nejprestižnějším, o funkci předsedy parlamentu, se ujali předsedové poslaneckých klubů. Vedení EPP-ED rozhodlo o nepostavení vlastního kandidáta a o podpoře kandidáta socialistického klubu. Ačkoli liberálové navrhli v osobě Poláka Bronislawa Geremka velmi solidního kandidáta, nebylo únosné, aby třetí největší klub EP obsadil pozici předsedy parlamentu ve dvou konsektivních obdobích, zatímco druhý největší klub by byl mimo tento post po celých 10 let. Předsedou EP se stal nový španělský

socialistický poslanec Josep Borell, od roku 2006 pak bude předsedou EP kandidát EPP-ED. Na základě dohody mezi EPP-ED a socialisty došlo i k rozdělení místopředsednických míst. Ze 14 míst EPP-ED obsadila sedm, mezi místopředsedy je i český poslanec Miroslav Ouzký (ODS) a polský Jacek Saryusz-Wolski (Občanská Platforma).

Členství ve 20 výborech a 36 meziparlamentních delegacích EP bylo rozděleno mezi kluby na základě počtu jejich poslanců. Na tomtéž základě byly rozděleny i posty vedení těchto útvarů. O jejich personálním obsazení rozhodly kluby vnitřním rozhodnutím. Stručně řečeno – každá národní delegace má nárok na obsazení určitého množství předsednických a místopředsednických míst i na vyslání individuálních poslanců do daných orgánů. Přirozeně, že největší národní delegace vybíraly mezi volnými výbory a delegacemi nejprve. Mezi delegacemi bylo možné jednat o výměně postů i plných a náhradních členstvích. Česká národní delegace nakonec získala 1 místo předsedy (Jana Hybášková /SNK-ED/ – Izrael) a 1 místo 2. místopředsedy meziparlamentní delegace (Jaroslav Zvěřina /ODS/ – Japonsko), a dále 1 místo 2. místopředsedy výboru (Zuzana Roithová /KDU-ČSL/ – Výbor pro vnitřní trh) a 1 místo 3. místopředsedy (Petr Duchoň /ODS/ – Výbor pro kontrolu rozpočtu). Počtem zhruba srovnatelná maďarská národní delegace získala 1 předsednické křeslo a dvě křesla 1. místopředsedy v delegacích a pozici jednoho 1. místopředsedy výboru, ovšem nemá nikoho v předsednictvu EP.

Česká národní delegace tak dnes má v případě hlasování v byru („širším“ předsednictvu klubu) EPP-ED 3 hlasy (hlas svého předsedy, hlas za 1 „plnou desítku“ poslanců, hlas za post místopředsedy EP).

Celkové rozdělení míst v delegacích a výborech zobrazuje pozici EPP-ED. Obyčejně má kolem jedné třetiny plných členů i náhradníků (kteří mohou na schůzích zastupovat nepřítomné plné členy, pokud o to tito požádají) těchto orgánů. Rozdělení v delegacích vypadá následovně:

Delegace s (se)	Počet členů/ počet členů- -poslanců EPP-ED
Státy sdružení Afriky, Karibiku a Tichomoří (AKP)	77/28
Státy Euromed	45/16
USA; Čínou	30/13
Ruskem	30/11
Tureckem; státy MERCOSUR	25/10
Rumunskem; Bulharskem; Japonskem	25/9
Státy Střední Ameriky; státy SAARC	22/8
Státy Maghrebu	20/8
Jihokavkazskými státy; Střední Asii; Izraelem; Palestinskou samosprávou; státy Mashreku; státy Perského zálivu; Íránem; Andskými státy; státy ASEAN	20/7
Austrálii a Novým Zélandem	18/7
Mexikem; Kanadou	15/6
Chorvatskem; Makedonií; SEE; Švýcarskem a EEA; Ukrajinou; Moldavskem; Běloruskem; Chile; státy Korejského poloostrova	15/5
JAR	12/5
NATO	10/4

Ve vedení 36 meziparlamentních delegací je 13 předsedů, 15 prvních místopředsedů, 11 druhých místopředsedů, 2 třetí místopředsedové (a 5., 7. a 11. místopředseda delegace s AKP – mnoho států, mnoho místopředsedů...) z řad EPP-ED.

Důležitější než delegace jsou však výbory, na jejichž půdě se předjádává veškerá legislativa schvalovaná Evropským parlamentem. Zde vypadá rozložení sil takto:

Výbor pro	Počet členů/ počet členů- -poslanců EPP-ED
Zahraněční záležitosti	78/29
Životní prostředí, veřejné zdraví a bezpečnost potravin	63/22
Občanská práva, otázky spravedlnosti a vnitřních záležitostí	53/19
Průmysl, výzkum a energii	51/19
Dopravu a turismus; Regionální rozvoj	51/18
Zaměstnanost a sociální věci	50/17
Hospodářské a finanční záležitosti	49/19
Rozpočet	47/19
Zemědělství	42/16
Vnitřní trh a ochranu spotřebitele	40/14
Rozpočtovou kontrolu; Rybářství; Kulturu a vzdělání; Ženská práva a rovnost příležitostí	35/13
Rozvojové záležitosti	34/12
Vnější trh	33/12
Ústavní otázky	28/10
Právní záležitosti	26/11
Petice	25/9

Ve vedení těchto 20 výborů má EPP-ED 8 předsedů, 6 prvních, 11 druhých a 5 třetích místopředsedů.

Co dál...

Rozdělení postů, především ve vedení výborů, proběhlo relativně hladce (na poslední chvíli se levicovní poslanci pokusili zablokovat volbu slovenské poslankyně Anny Záborské /SDKÚ/ předsedkyní výboru pro Ženská práva a teprve pod tlakem EPP-ED, který odvetou odmítl schválit za předsedu jiného výboru socialistu, byla obnovena stranická disciplína socialistického klubu) především díky dohodě mezi EPP-ED a socialisty. Ovšem tato spolupráce není nijak kodifikována, ani není předpokládána jako automatický prvek jednání EP. Již při schvalování kandidáta na předsedu Evropské komise Barrosa socialističtí poslanci kritizovali tohoto pravicového kandidáta velmi tvrdě a byl zvolen především 413 hlasy EPP-ED a liberálního klubu. Lze tedy předpokládat, že stejně jako v předchozím volebním období Evropského parlamentu bude docházet k častému vytváření *ad hoc* koalic, přičemž o zásadních celoevropských otázkách budou tři hlavní kluby EP rozhodovat společně (byť nezbytně bude docházet k disentu národních delegací v rámci jednotlivých uskupení). V některých záležitostech bude i nejsilnější klub EPP-ED přehlasován levicovou koalicí liberálů, socialistů a komunistů nebo nezávislých, v jiných naopak uspěje díky hlasům liberálů a poslanců Unie pro Evropu národů, nicméně nejspíše bude stejně jako v uplynulém volebním období klubem, který hlasuje v největším množství na straně „vítězné koalice“. S klubem socialistů bude EPP-ED spolupracovat minimálně při volbě příštího předsedy Evropského parlamentu, kterým se s největší pravděpodobností stane Hans-Gert Pötering.

Mezi hlavními úkoly a problémy, které nyní leží před EPP-ED, jsou tyto: schválení nové Evropské komise, přijímání kontroverzní evropské ústavy, jednání o přistoupení Turecka k EU a jednání o finančním rámci EU pro léta 2007–2013. EPP-ED patrně Komisi navrženou Barrosem podpoří bez větších problémů. Otázka ústavy i Turecka však klub dělí, stejně jako nejsou jednotné kluby ostatní. Nicméně princip spolupráce mezi křídly EPP a ED vytváří efektivní nástroje pro zvládnutí těchto rozporů. Jakkoli se oponenti snaží naznačovat opak, koheze mezi EPP a ED není nijak ohrožena a není ani napjatá. Vzájemná kooperace k prosazování pravicových a konzervativních ideálů hospodářských i společenských je nadále prioritou, která je přínosná pro všechny zúčastněné. Právě pro jednání o „velkém“ rozpočtu Unie na šestileté období bude potřeba společné linie EPP-ED, který jako nejsilnější klub svou vahou docílí lepší správy a rozdělování financí Evropské unie.

EPP-ED po volbách do Evropského parlamentu

JANA DVORANOVÁ

Evropská lidová strana-Evropští demokraté (EPP-ED) představuje jednu z tradičně silných skupin neboli frakcí, jichž je v současném Evropském parlamentu (EP) sedm (plus Nezařazení). Stejně jako v minulých volbách v roce 1999 i v těch zatím posledních v červnu roku 2004 získalo toto uskupení největší počet hlasů a tedy i nejvyšší počet mandátů v EP (po volbách v roce 1999 byl počet mandátů pro EPP-ED 232 z celkových 626, po volbách 2004 268 ze 731).

V následujícím textu bude pozornost zaměřena nejprve na problematiku profilu evropských politických stran a jejich frakcí, poté především na charakteristiku EPP-ED jakožto frakce jedné z evropských politických stran, následně pak na její směřování a profil v kontextu přelomových voleb 2004.

Profil EPP-ED coby frakce evropské politické strany

Evropské politické strany nelze zaměňovat s klasickými politickými stranami, a to i vzhledem k jejich struktuře. Ta je zcela odlišná od běžných politických stran, protože „evropské strany“ jsou zastřešujícími organizacemi, nadnárodními koordinačními centry aktivit jednotlivých národních členských stran.

Z tohoto důvodu je nutné rozlišovat na jedné straně „evropské politické strany“ samotné, které mohou mít za členy i takové strany, které ve volbách do EP své zastoupení nezískaly, a na straně druhé jejich frakce působící v Evropském parlamentu, které jsou naopak složeny z těch národních politických stran, které byly ve volbách do EP úspěšné. Distinkce mezi evropskými politickými stranami a jejich frakcemi v EP hraje tedy významnou roli zejména v období voleb. Evropská politická strana poskytuje při přípravě na volby do EP svým členům,

přidruženým členům a pozorovatelům pomoc například ve formě poradenství, nicméně neví, která z politických stran uspěje ve volbách a bude tak členem její frakce, což znamená, že bude mít vliv na formování jejich politických priorit a postojů.

Na příkladu EPP-ED lze distinkci mezi evropskou politickou stranou a její frakcí doložit např. tím, že funkce předsedů frakce a vrcholného orgánu EPP-ED, Kongresu, zauímají odlišné osobnosti. Zatímco frakci předsedá Němec Hans-Gert Pöttering, předsedou Kongresu je již od roku 1990 Belgičan Wilfried Martens.

To, že existuje významná strukturální distinkce mezi evropskou politickou stranou a její frakcí, následně ovlivňuje proces získávání mandátů v Evropském parlamentu. Když je totiž politická strana v klasickém systému politických stran ve volbách do národního zákonodárského tělesa úspěšná, čili překoná případný práh ke vstupu, získává příslušný počet mandátů a stává se stranou parlamentní.

V případě evropských stran není tento proces tak přímočarý, protože každé z těchto uskupení je konglomerátem národních politických stran, které se ve volbách do Evropského parlamentu ucházejí o hlasy voličů na národní úrovni. Může se tedy stát, že (národní) politická strana, která je (přidruženým) členem nebo pozorovatelem určité evropské politické strany, nezíská ve volbách do Evropského parlamentu potřebný počet hlasů k získání mandátů, nicméně je součástí úspěšné evropské politické strany, která díky jiným členským národním politickým stranám jistě zastoupení v Evropském parlamentu získá. Takovým způsobem v podstatě má i (na národní úrovni) neúspěšná politická strana sekundárně své zástupce v Evropském parlamentu.

Role EPP-ED ve volbách 2004 z hlediska jejího ideového profilu

EPP-ED je představitelkou umírněného politického proudu, která se hlásí ke konzervativním a křesťanským hodnotám, což se odráží i v politických pozicích, jež EPP-ED zastává vůči EU. Frakce EPP-ED podporuje návrh Evropské ústavy, která podle ní musí vyjasnit rozdělení kompetencí mezi EU a členskými státy, s maximálním uplatněním principu subsidiarity. Navíc zdůrazňuje význam členských států a označuje je za přetrvávající základnu Evropy. Na jedné straně se tedy EPP-ED jeví jako subjekt s tendencemi k federalismu (např. prosazování plné právní subjektivity EU, soudní pravomoci a jednotného volebního systému), na straně druhé ve svých programech na roky 1999–2004 („On the Way to the 21st Century“) a na roky 2004–2009 („Priorities of the EPP-ED Group for 2004–2009: A contribution of ideas to policy formation“) jakoukoliv formu „centralistického superstátu“ odmítá a zdůrazňuje význam národních států.

Největší pozornost v programu pro volby 2004 však EPP-ED věnovala hodnotám, které by měla EU představovat, a potřebám reformy jednotlivých institucí EU s cílem zvýšit transparentnost a efektivitu procesů. Obecně je EPP-ED představitelkou křesťansky orientovaného, pragmaticky konzervativního politického proudu. Křesťanský prvek, zdá se, lehce dominuje, což je možné potvrdit na základě prosazování zmínky o náboženském a zejména křesťanském dědictví Evropy do Preambule evropské ústavy. V programu „Priorities of the EPP-ED Group for 2004–2009: A contribution of ideas to policy formation“ EPP-ED tuto pozici k návrhu ústavy opakovaně zdůrazňovala.

Co se týče pozic v otázkách zahraniční politiky, cílem EPP-ED je zajistit pro Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku (SZBP) důležitou pozici na mezinárodní politické scéně, přičemž klade důraz na vyjasnění kompetencí mezi EU a národními státy a na určení stabilního rozhodovacího procesu v těchto otázkách. Cílem je částečná integrace SZBP do komunitárních struktur a vytvoření pozice evropského ministra zahraničních věcí, který by měl zázemí a podporu evropské diplomacie. Ta je vnímána jako souhrn národních (ve smyslu členských států) a komunitárních struktur. Co se týče rozhodovacího procesu, program EPP-ED překvapivě navrhoval coby rozhodovací proces většinové hlasování, jež by při rozhodování v těchto otázkách bylo obecným pravidlem. Dokument se přímo

odvolával na princip transparentnosti, kterou by takové rozhodování do vnějších vztahů Evropské unie vneslo.

Při srovnávání programových dokumentů pro předchozí a současné volební období do Evropského parlamentu nenacházíme výraznějších změn – ve všech klíčových oblastech je orientace zachována a odpovídá konzervativnímu politickému zaměření.

To se zřetelně projevuje v hodnocení situace v oblasti imigrace. Problém tzv. stárnutí evropské populace, kdy se permanentně snižuje poměr lidí v produktivním věku vůči lidem v důchodu, navrhuje EPP-ED řešit zvednutím hranice důchodového věku a striktně odmítá řešení prostřednictvím migrace mladší generace ze zemí mimo Evropské unie, která by vyrovnala úbytek produktivní části obyvatelstva EU. V této otázce však existuje ve frakci viditelný nesoulad, kdy řecká Nea Demokratia připojila k programovému dokumentu dovětek, ve kterém se od snahy zvýšit práh k odchodu do důchodu distancuje.

Pragmatický přístup a důraz na roli členských států se ve frakci EPP-ED rovněž projevuje v otázkách životního prostředí. V souladu s celkovým zaměřením Evropské unie na prosazování udržitelného rozvoje je tento prvek inkorporován do programového dokumentu na nové volební období 2004–2009, nicméně kvůli zmíněné pragmatické orientaci je rovněž zahrnutý bod o nutnosti respektování preferencí členských států v souvislosti s možností zachování jaderných elektráren podle národních energetických politik.

Výsledky voleb 2004 z hlediska EPP-ED

Podle vlastních charakteristik frakce EPP-ED v Evropském parlamentu sdružuje křesťansko-demokratické, konzervativní a jiné strany ze středu a pravého středu politického spektra. Již od roku 1999 je největší politickou frakcí, přičemž tuto pozici uhájila i po volbách 2004. I díky tomu tak zůstala v EP zachována jednoznačná převaha nesocialistických frakcí. Frakce EPP-ED tak má výhodu v prosazování politické agendy a v kritických hlasováních byla na tzv. vítězné straně vícekrát než jakákoliv jiná politická frakce. Co se týče klíčových postů v Evropském parlamentu, EPP-ED získala osm předsednických křesel z celkového počtu 17 parlamentních výborů, sedm ze čtrnácti postů viceprezidenta a čtyři z pěti pozicí kvestora, což jí zaručuje vysokou míru vlivu nejen v oblasti politické, ale díky kvestorským pozicím i v ekonomické a finanční oblasti.

S otázkou profilu a směřování frakce souvisí i fakt odlivu některých jejích členů v průběhu několika týdnů po volbách. Bezprostředně po červnových volbách měla frakce EPP-ED 277 křesel, což představovalo 37,8 procenta všech mandátů. Ke třináctému červenci 2004 se třetí nejsilnější frakce Evropského parlamentu, European Liberal Democrat and Reform Party (ELDR), transformovala na Alliance of Liberals and Democrats for Europe (ALDE) a z frakce EPP-ED do ní přestoupili členové jedné francouzské strany (Union pour la Démocratie Française, UDF) a jedné italské strany (Margherita). Počet členů frakce EPP-ED se tak snížil na konečných 268, což představuje 36,6 procenta mandátů. Otázkou je, jestli tento pohyb vyvolal nesoulad profilu dvou posledně jmenovaných stran s politickými postoji frakce EPP-ED po volbách nebo jiné důvody. Jednou z možností nicméně zůstává obava těchto dvou politických stran z posunu politických pozic frakce EPP-ED jako následku inkorporace mnoha nových členů z nových členských zemí, které navzdory obdobnému politickému profilu disponují odlišnou politickou zkušeností.

Stejně jako v otázce programové je však nutno konstatovat v případě EPP-ED jako celku, že po volbách 2004 udržuje politickou linii též z personálního hlediska. Na dvou nejvyšších postech předsedy Kongresu EPP-ED a předsedy frakce nedošlo po volbách v roce 2004 k žádným změnám – první z jmenovaných pozic zastával a nadále zastává Belgičan Wilfried Martens, na druhé z nich zůstává Němec Hans-Gert Pöttering. Němečtí poslanci, jichž je 49, ostatně tvoří téměř jednu pětinu všech členů frakce EPP-ED.

S ohledem na konzistenci v programové linii se ovšem může zdát překvapivou povolební strategie frakce EPP-ED, která uzavřela „technickou dohodu“ s frakcí socialistů. Je však nutno připomenout, že v rámci EP, který nelze považovat za parlamentní těleso, v němž probíhá mezistranický boj ve zcela striktním a standardním smyslu, má taková dohoda skutečně „technický“ a do určité míry konstruktivní význam. Týká se totiž stranického obsazení funkcí předsedy parlamentu a hlav jednotlivých výborů. Podle této dohody mají středo-pravicoví poslanci EP podpořit socialistického kandidáta, který by zastával funkci předsedy po první polovinu funkčního období, zatímco socialisté v rámci EP mají následně tuto podporu „gentlemansky“ vrátit tím, že podpoří pro další polovinu funkčního období zase kandidáta z řad EPP-ED (má jím být předseda Hans-Gert Pöttering). Proti této dohodě

se sice zvedly hlasy některých méně početných skupin v rámci EP, které argumentují nepřijatelným narušením parlamentního pluralismu (především skupina Zelených), vzhledem k jejich reálné síle v EP však nebyli tito poslanci schopni zmařit volbu Josepa Borrella ze Strany evropských socialistů (PES) do funkce předsedy, která se uskutečnila dle dohodnutého principu.

Vliv výsledků eurovoleb na EPP-ED a její jednotlivé články uvnitř členských zemí

Na profil strany nebo frakce je možno pohlížet nejen „zevnitř“, tedy na základě toho, jak se frakce chová a politicky prezentuje, ale i z druhé strany – tedy jak je zainteresovaným okolím vnímána. V této souvislosti je ve spojení s EPP-ED relevantním ukazatelem to, které strany z nově přistoupivších zemí se staly členy frakce a kteří z členů frakce ji po posledních volbách opustili.

Je přitom třeba vzít v úvahu, že i když si politické strany, které uspějí na národní úrovni ve volbách do EP, následně frakci, do níž vstoupí, vybírají primárně na základě jejího profilu, přesto chtějí mít zaručený určitý vliv při svém působení na půdě EP. I když se tedy snaží vybírat pro sebe frakci v co největším souladu se svým politickým postojem, může se tento postoj od zvolené frakce v některých dílčích oblastech lišit.

Po červnových volbách 2004 se do frakce v rámci EP připojila vždy minimálně jedna politická strana z každého nového členského státu a minimálně jedna další má při EPP-ED status pozorovatele či přidruženého člena.

Ve volbách do Evropského parlamentu v červnu 2004, které jsou v literatuře označovány jako přelomové, protože v nich již hlasovali i voliči z nových členských zemí a o mandáty se ucházely i politické strany z těchto zemí, v ČR uspěly ODS, KDU-ČSL, KSČM, ČSSD a dvě strany nezávislých. První dvě strany, ODS a KDU-ČSL, se stejně jako SNK/ED (jedno ze dvou nezávislých uskupení) staly členy frakce EPP-ED s devíti, dvěma a třemi mandáty. KDU-ČSL měla v EPP-ED již od roku 1996 status pozorovatele, od roku 1998 byla pak jejím přidruženým členem.

ODS je možno v souvislosti s postoji k EU a k integraci charakterizovat jako stranu euroskeptickou, resp. eurorealistickou, která zdůrazňuje pragmatický přístup k integraci a zaměřuje se především na rozvíjení ekonomických aspektů spolupráce. Zároveň jednoznačně odmítá jakékoliv federalistické politické uspořádání. Profil ODS je tak

do určité míry shodný s deklarovaným profilem frakce EPP-ED. Výjimky tvoří oblast křesťanské orientace frakce EPP-ED, se kterou se ODS neztotožňuje, či komunitarizace oblasti justice a vnitra, kde ODS odmítá např. přijetí tzv. eurozatykače.

KDU-ČSL vypracovala před volbami do EP návrh evropského volebního programu, o jehož konečné podobě rozhodl sjezd EPP-ED. Své konkrétní programové cíle tedy představila v souladu s prioritami evropských křesťanských demokratů (důraz kladla na posílení sociálně tržní a konkurenceschopné ekonomiky, rozvoj zemědělství, rozšíření spolupráce v oblasti policie a soudnictví s cílem zajistit bezpečnější Evropu, v neposlední řadě pak na zachování klasické křesťanské hodnoty, jíž je rodina). Křesťanská orientace strany je ve shodě s celkovým zaměřením frakce EPP-ED.

Nicméně status pozorovatele či přidruženého člena EPP-ED mají i Unie svobody a ODA, které ale v červnových volbách žádný mandát nezískaly a tudíž členy frakce EPP-ED nejsou. Jejich status jim však zaručuje aktivní a rovnocennou činnost v pracovní komisi EPP-ED. Získaly také právo účastnit se jednání nejvyšších orgánů a právo hlasovat; výjimkou tu jsou jen vybrané záležitosti a summity EPP-ED, jež předcházejí summitům EU. (Před rozšířením se na aktivitách EPP-ED v Evropském parlamentu vedle 232 členů EP podílelo 69 pozorovatelů z přidružených politických stran.)

V dané souvislosti, a zejména s ohledem na připojení nezávislého uskupení SNK/ED, se nicméně vyskytuje ještě jeden moment, a to přitažlivost silného zázemí na půdě Evropského parlamentu. Jak jsme si již ukázali, i když neexistují významné rozdíly ve směřování jednotlivých politických stran, odchylky existují a je otázkou, nakolik bylo připojení k EPP-ED motivováno blízkostí v politických názorech a postojích a nakolik naopak jistotou vlivu, vyplývající ze členství v nejsilnější frakci EP, které následně otevírá cestu k pozicím ve výborech a vrcholných postech Evropského parlamentu.

Na příkladu nových členů frakce EPP-ED z ČR je tak patrná nutnost jisté flexibility profilu frakce. I když národnostní princip nemá hrát ve frakcích EP determinující roli a spolupráce se má rozvíjet na základě příslušnosti k politickému názorovému proudu (a zároveň prvek národní domácí politiky je odlišný od politiky evropské), nedá se vyloučit přenášení politických pozic z národní na nadnárodní úroveň, které by potenciálně mohlo vytvořit prostor pro třetí plochy.

Pokud jde o situaci v dalších nových členských státech, můžeme zde s ohledem na zisky EPP-ED sledovat míšení dvou obecných tendencí, které však mají praktickou vazbu na výsledky voleb v jednotlivých členských státech i na výsledku pro EPP-ED jako celek. Na jedné straně se u řady nových členů EU projevila skutečnost, že voliči pojímali evropské volby do značné míry jako volby protestní a přišli v nich vyjádřit své sympatie vůči opozici. Na druhé straně se projevovала tendence volit spíše pravicově zaměřené strany, což ve výsledku prospělo právě EPP-ED.

Na Slovensku se po volbách do EP zařadily do frakce EPP-ED tři strany současné vládní koalice – Slovenská křesťansko-demokratická unie (SDKÚ), která získala tři mandáty, Křesťansko-demokratické hnutí (KDH) také se třemi mandáty a Strana maďarské koalice (SMK) se dvěma mandáty. Jak je zřejmé již z názvu stran, první dvě politické strany tendují ke zdůrazňování křesťanských hodnot v politice. Nicméně i když jsou obě součástí menšinové vládní koalice, existuje mezi nimi mnoho sporných politických bodů. SMK je stranou maďarské menšiny na Slovensku, která prosazuje pragmatický přístup v ekonomické oblasti a otázku evropské integrace vnímá skrze prizma menšin.

Z maltských stran se do frakce EPP-ED začlenila vládnoucí středo-pravicová Národní strana, na Maltě však převážila ve voličském chování tendence první, takže poměrně těsným vítězem voleb (49,4%:39,8%) se stala opoziční Labouristická strana. Národní strana obdržela 2 křesla z 5, jež jsou Maltě v EP určena.

Složitější byla situace na Litvě, kde se projevila první tendence, komplikovaná navíc specifickým sklonem voličů v pobaltských státech, jenž se nyní projevuje i v dlouho relativně bipartistické Litvě, přiřknout v každých volbách vítězství jiné, většinou zcela nové straně. Zatímco vládnoucí sociálně demokratická strana LSDP odešla z voleb poražena, vítězem se stala Strana práce (DP) a Litevští konzervativci (Vlastenecká unie, TS), kteří se přihlásili k EPP-ED, skončili až třetí se ziskem dvou křesel z 13.

Také lotyšské volby přinesly porážku vládnoucí centristické pravice, která se přihlásila k EPP-ED (Lidová strana /TP/ s pouhým 1 mandátem z 9). Z dalších stran, jež se hlásily k této frakci, ji předstihla Nová doba (JL) se 2 mandáty, nic to však nemění na tom, že celkovým vítězem eurovoleb v Lotyšsku byla silně euroskeptická Aliance pro vlast a svobodu (TB/LNKK).

V Estonsku se k frakci EPP-ED přihlásila jak členka vládnoucí koalice Res Publica (RP), tak opoziční blok

Vlast (Isamaaliit). Protože estonští voliči následovali model protestu vůči vládnoucím stranám, Res Publica neobdržela ve volbách žádný mandát. Isamaaliit z nich vyšel se ziskem jednoho mandátu, celkovým vítězem voleb se však stala opoziční sociální demokracie (PES).

V Maďarsku vítězství opoziční středové konzervativní aliance hnutí Fidesz a Maďarské rolnické strany (FIDESZ-MPSZ se 12 mandáty z 24) nad vládnoucími socialisty (MSZP) znamenalo současně vítězství EPP-ED. K této frakci se hlásí ještě Maďarské demokratické fórum (MDF), jehož volební zisk doplnil celkový počet maďarských poslanců za EPP-ED na 13.

Na Kypru, kde volební výsledek velmi rovnoměrně rozdělil přidělená 4 křesla mezi hlavní politické strany řecké části, získala pravicová Demokratická koalice (DS, člen

EPP-ED) 2 křesla stejně jako vládní Progresivistická strana pracujícího lidu (AKEL).

Ve Slovinsku, kde byl volební výsledek též rovnoměrný (3 x 2 křesla pro tři nejsilnější strany) reprezentovaly EPP-ED hned 2 ze 3 nejúspěšnějších stran, Nové Slovinsko (NS) a Slovinská demokratická strana (SDS), obě mimo současnou vládní koalici.

V Polsku reprezentuje EPP-ED vítězná Občanská platforma (PO) se 14 křesly z celkových 54, druhou nejúspěšnější členkou EPP-ED se v rámci voleb stala celkově šestá Polská lidová strana (PSL). V polském případě se trend příklonu voličů k nevládním opozičním stranám projevil ovšem též velmi silnou podporou stran považovaných až za antisystémové (Ligy polských rodin, Práva a spravedlnosti a Sebeobranu).

Tabulka 1: Zisk mandátů v EP po volbách v červnu 2004

Země	EPP-ED	PES	ALDE	Zelení/EFA	EUL/NGL	IND/DEM	UEN	NA	Celkem
Belgie	6	7	6	2	0	0	0	3	24
Kypr	3	0	1	0	2	0	0	0	6
ČR	14	2	0	0	6	1	0	1	24
Dánsko	1	5	4	1	1	1	1	0	14
Estonsko	1	3	2	0	0	0	0	0	6
Finsko	4	3	5	1	1	0	0	0	14
Francie	17	31	11	6	3	3	0	7	78
Holandsko	7	7	5	4	2	2	0	0	27
Irsko	5	1	1	0	1	1	4	0	13
Itálie	24	16	12	2	7	4	9	4	78
Litva	2	2	7	0	0	0	2	0	13
Lotyšsko	3	0	1	1	0	0	4	0	9
Lucembursko	3	1	1	1	0	0	0	0	6
Maďarsko	13	9	2	0	0	0	0	0	24
Malta	2	3	0	0	0	0	0	0	5
Německo	49	23	7	13	7	0	0	0	99
Polsko	19	8	4	0	0	10	7	6	54
Portugalsko	9	12	0	0	3	0	0	0	24
Rakousko	6	7	0	2	0	0	0	3	18
Řecko	11	8	0	0	4	1	0	0	24
Slovinsko	4	1	2	0	0	0	0	0	7
SR	8	3	0	0	0	0	0	3	14
Španělsko	24	24	2	3	1	0	0	0	54
Švédsko	5	5	3	1	2	3	0	0	19
VB	28	19	12	5	1	11	0	2	78
Celkem	268	200	88	42	41	37	27	29	732

Zdroj: www.europarl.eu.int

Závěr

Předložený článek si kladl za cíl osvětlit profil a směřování největší frakce Evropského parlamentu, Evropské strany lidové-Evropských demokratů, po přelomových volbách v roce 2004. V této souvislosti je třeba si uvědomit, že pro profil frakce představuje největší výzvu právě období voleb, kdy se mění její uspořádání a členové v závislosti na výsledcích voleb v jednotlivých členských státech. Rozdíl v rovinách, kdy evropská politická strana funguje na rovině supranacionální, nicméně členové její frakce v EP jsou voleni na úrovni členských států, je jedním z hlavních rizik pro udržení konsolidovaného politického profilu. Ten musí totiž na straně jedné prezentovat a odlišovat frakci na půdě EP, zároveň ale odpovídat profilu a politickým pozicím jednotlivých členů, které jsou do velké míry determinovány domácí politickou situací. V případě EPP-ED je situace o to složitější, že v červnových volbách získaly strany, které se spojily s její frakcí v EP, největší podporu a tudíž je ve frakci minimálně jedna politická strana z každé členské země včetně zemí nových. Odlišné politické kultury nových a původních členských zemí představují pro profil a směřování frakce EPP-ED nezanedbatelné riziko možné odchylky od původního směřování evropské strany a její frakce.

V současných programových a politických dokumentech existuje ovšem jednoznačná návaznost na minulé působení a stejně tak se kontinuita projevuje i v personální oblasti, což je pozitivním znakem pro udržení vnitřní homogenity frakce. Nicméně právě po posledních volbách došlo k odlivu některých členů frakce EPP-ED, což v důsledku znamenalo snížení počtu mandátů o jedenáct. Přesuny mezi frakcemi nejsou sice na půdě EP výjimečným jevem, zejména po volbách, kdy si zvolené politické reprezentace ujasňují směr svého působení, nicméně daná situace může mít v kontextu červnových voleb i jiný důvod, a to přirozenou obavu původních členských

politických stran frakce o udržení stabilního politického profilu po inkorporaci vysokého počtu nových členů.

Volby 2004 nicméně ukázaly, že EPP-ED je již druhé období v řadě nejsilnější frakcí a že všeobecný trend v EP vede k posilování nesocialistického tábora, což je pro EPP-ED jednoznačně pozitivní signál. Problémem však zůstává stabilně klesající trend účasti na volbách do EP, přičemž obzvláště velký nezájem na těchto volbách ukázali právě voliči z nových členských zemí. (Historické minimum v této oblasti znamenala účast pouze 16,94 procenta oprávněných voličů na Slovensku.)

Hlavní otázkou do budoucna zůstává, jestli bude frakce EPP-ED schopna udržet trend, kdy je pro úspěšné politické strany přitažlivá, jinými slovy jestli politické strany z nových členských zemí skutečně sdílejí politickou a hodnotovou orientaci EPP-ED v tak velké míře, jak se zdá v současnosti. Alternativním vysvětlením je možnost, že jedním z důvodů tak masivního vstupu do frakce EPP-ED bylo zázemí tradičně silné skupiny. Na analýzu důvodů ještě kvůli krátkému časovému úseku neexistuje dostatečný soubor dat, tato otázka tedy zůstává otevřenou.

Stoupající trend v podpoře nesocialistických evropských politických stran a tendence k podpoře pragmatických pravicových a středo-pravicových stran zejména v deseti nových členských státech je pro EPP-ED pozitivním signálem. Navíc křesťansko-demokratické politické strany v nových členských zemích se v národních volbách vyznačují stabilním elektorátem a existuje pravděpodobnost, že tento trend zůstává zachován, i když se jedná o volby do EP. Pravicová ekonomická orientace s důrazem na konzervatismus v hodnotách a na odkaz křesťanství se zdá být i v rozšířené EU platným politickým konceptem, který dokáže oslovit voliče. Nyní se jen musí ukázat, jakým způsobem se politické strany z nových členských států dokáží oprostit od domácích politických témat a případných konfliktů a jak budou schopny spolupracovat na supranacionální platformě evropské politické strany.

Členské strany EPP-ED z nově přistoupivších zemí a jejich postoje k evropské integraci

PETR KANIOK

Od skepse ke splynutí

Akt východního rozšíření Evropské unie (EU) měl pro evropskou integraci řadu konsekvencí. Kromě jiného zapojil do činnosti Evropské parlamentu (EP) řadu nových národních politických stran. O téměř dvacet stran se rozrostla také frakce Evropské lidové strany Evropských demokratů (EPP-ED). Stranické subjekty ze zemí střední a východní Evropy přitom, byť jsou součástí jednoho poslanceckého klubu, nepředstavují vzhledem k jejich postojům k evropské integraci homogenní blok. Právě naopak. Velký počet nových stran přinesl do již tak početného klubu EPP-ED pestrost názorů.

Deskripce a strukturace nových členů EPP-ED je zajímavá přinejmenším ze dvou důvodů. Za prvé dosavadní členové EPP-ED z historických zemí EU vytvořili s ohledem na postoj strany k evropské integraci určitý konzistentní a dlouhodobě stabilní postoj. Je proto bezesporu zajímavé sledovat, do jaké míry koresponduje postoj původní EPP-ED s postoji stran z nových zemí. Zajímavé je ale také srovnání postojů nových stran mezi sebou, a to jak v rámci celé skupiny, tak v jednotlivých státech. Kupříkladu v České republice, na Slovensku a ve Slovinsku získala ve volbách do EP parlamentní zastoupení hned trojice členských formací EPP-ED a v řadě dalších zemí se totéž podařilo dvojici stran.

Z teoretického hlediska lze na strukturaci postojů politických stran k EU a integraci obecně nahlížet několika způsoby. Jeden z nejzdařilejších konceptů představil na počátku tohoto milénia italský politolog Nicolo Conti, který definoval pět kategorií přístupů politických stran k evropské integraci. Jednotlivé postoje se pohybují na škále, která je na jedné straně ohraničena tvrdým euroskepticismem a na straně druhé ztotožňujícím europeismem. Tyto postoje můžeme ve stručnosti vymežit následovně:

Tvrký euroskepticismus představuje nejvíce negativní postoj, který může politická strana vůči evropskému integračnímu procesu zaujmout. Taková politická strana odmítá integrační proces jako celek, případně velmi negativně se vymezuje vůči tomu, čeho bylo dosud v rámci evropské integrace dosaženo.

Druhým postojem je měkký euroskepticismus. U stran, které jej zastávají, se nejedná o principiální odpor vůči projektu evropské integrace, ale spíše o negativní reakci na některý z výstupů evropské integrace (kupříkladu na některou z politik EU). Odlišnost měkkého a tvrdého euroskepticismu spočívá v tom, že měkce euroskeptické politické strany připouštějí reformu EU jako cestu k odstranění kritizovaných nedostatků. Jako takové se tedy nestaví proti myšlence a principu evropské integrace.

Kategorii, která se nachází ve středu Contiho typologie, je možno označit jako neurčitý či nevymezený postoj k evropské problematice. Tato kategorie se částečně vymyká zbylým čtyřem, protože do ní spadají ty politické strany, které nemají vyhraněný postoj k evropské integraci.

Prvním z přístupů, které se nacházejí v europozitivní části škály, je funkcionální europeismus. Politické strany, jimž lze přiřadit tuto pozici, jsou charakteristické jednoznačným odlišením domácích zájmů nebo specifických stranických zájmů od evropské integrace. Podpora integrace se pro ně stává prioritou. Tyto strany však nepodporují evropskou integraci pro ni samotnou, ale pro cíle a výhody, kterých lze skrze integraci dosáhnout.

Nejpozitivnější přístup k evropské integraci představuje tzv. ztotožňující europeismus. Pro politické strany, jež se vyznačují tímto přístupem, je příznačná principiální podpora evropské integrace, nikoli tedy porovnávání zisků a ztrát, které vyplývají z evropského integračního procesu. Prohloubení integrace představuje jeden z cílů mezinárodní politiky dané politické strany.

Představení Contiho typologie, která má své vazby nejen na ideologickou profilaci strany, ale také na pozici daného subjektu ve stranickém systému, není samoučelné. Její aplikace na pestrout společnost členských stran EPP-ED ze střední a východní Evropy totiž umožňuje poměrně přesnou a přehlednou strukturaci.

EPP-ED: oddaný Evropan

Celkovou ideovou pozici EPP-ED lze s ohledem na Contiho typologii označit za identitárně proevropskou. Strana se ve svém volebním manifestu pro volby do EP 2004, který vydala v únoru téhož roku, označila za subjekt přesvědčených Evropanů a všechny své členské strany definovala jako formace, jež jsou oddány myšlence evropské integrace. Integrační proces je v manifestu označen za mechanismus, který směřuje a má směřovat k vytvoření politického společenství evropských národů. Idea konstrukce politické unie je EPP-ED vyvyšována nad vizi pouhého společného ekonomického prostoru. EPP-ED se jednoznačně přihlašuje k dalšímu prohloubení integrace. Za primární považuje strana posílení institucí EU a Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP).

Kromě volebního manifestu, který má ostatně spíše deklarativní povahu, se postoj EPP-ED jako celku k evropské integraci nejlépe projevil v souvislosti s přípravou a průběhem konventu EU. Právě konvent a produkt jeho práce, návrh ústavního textu EU, představuje ideální zrcadlo odrážející postoje jednotlivých aktérů evropské politiky. Kromě přípravy ústavy se v jeho průběhu diskutovalo také institucionální uspořádání EU a další problémy, jež souvisejí s budoucností integrace.

V říjnu 2002 se EPP-ED na své konferenci v portugalském Estorilu přihlásila dokumentem *Ústava pro silnou Evropu*, kde definovala svá stanoviska k budoucnosti Evropy, k jednoznačně federalistickým a eurooptimistickým postojům. Za konkrétní projevy těchto postojů můžeme označit požadavek EPP-ED na další posílení legislativních pravomocí EP a exekutivní role Komise, které jsou v uvedeném dokumentu obsaženy. V průběhu jednání konventu pak zástupci EPP-ED, a to zejména z řad poslanců EP, patřili společně se zástupci Strany evropských socialistů (PES) k hlavním zastáncům přijetí a vytvoření ústavního textu, který by jisté posílení supranacionálních struktur Unie obsahoval.

Nynější eurooptimistické názory EPP-ED tak nejsou z hlediska dlouhodobého stranického vývoje ideovým ve-

letočem. Křesťanskodemokratičtí politikové stáli u zrodu projektu evropské integrace, zcela zásadně jej ovlivňovali v celém jeho průběhu a je proto logické, že u postojů, které myšlenu evropské integrace hájí, vytrvali také v období úvah o zásadních reformách EU.

Jednoznačně proevropskou a profederalistickou profilaci EPP-ED je nicméně třeba doprovodit poznámkou o jisté dvojkolejnosti evropských politických stran. Dokumenty, které zpracovávají a zachycují postoje těchto aliancí národních stran, jsou do značné míry vytvářeny a formulovány především politiky, kteří dlouhou dobu působí v orgánech a institucích EU. EPP-ED zároveň, vedle řady europoslanců a jiných aktérů evropské politiky, sdružuje a reprezentuje především národní politické strany, které prosazují především národní politické zájmy a snaží se uspět v národní politické soutěži. Evropská témata přitom až na několik výjimek nepředstavuje vzhledem k vnitropolitickým volbám důležité téma. Pro členské strany EPP-ED tak není příliš problematické přistoupit při formulaci celoevropských dokumentů na poměrně ambiciózní a odvážné teze, které mnohdy s jejich programovými východisky a chováním ve vnitropolitických arénách nekorrespondují.

Střední a východní Evropa: pestrá společnost

Ze států střední a východní Evropy získalo parlamentní zastoupení v rámci klubu EPP-ED 19 stranických subjektů. Nově přistoupivší země pro EPP-ED získaly 70 z celkového počtu 272 mandátů. V téměř dvou desítkách nových stran získala EPP-ED poměrně pestrout společnost. Subjekty z nových členských zemí se liší jak silou (počínaje stranami držícími jeden mandát až po silné strany typu maďarského FIDESZ, polské Občanské platformy či ODS, které získaly více než pět poslaneckých křesel), pozicí v rámci svých zemí (opoziční či vládní strany), tak ideologickou profilací. EPP-ED v současnosti sdružuje jak křesťansko-demokratické, tak liberální a konzervativní strany. Díky Polské lidové straně získala EPP-ED také člena s postkomunistickou minulostí, díky českému Sdružení nezávislých ideově těžko uchopitelný a definovatelný kvazistranický subjekt.

Nejvíce mandátů získaly pro EPP-ED právě polské strany, a to již zmíněná Občanská platforma (Platforma Obywatelskiej, PO) a Polská lidová strana (Polskie Stronictwo Ludowe, PSL). Jak konzervativní PO, která získala 17 mandátů, tak centristicky orientovaná PSL, kterou v EP

zastupují 3 poslanci, patří k proevropským stranám. Míra souhlasu s evropskou integrací je ale u obou subjektů různá. PO lze označit za subjekt na pomezí funkcionální a identitárně proevropské strany, která sice obhajuje vizi silného Polska, ale na bázi evropské solidarity. PO neodmítá supranacionální směřování EU, což strana potvrdila na svém letošním únorovém kongresu. Ústy svého předsedy Jana Rokity se vyslovila pro posílení EU a další federalizaci jejích struktur, čímž naznačila posun na pozici identitárního subjektu.

Na Polsko a obhajobu jeho zájmů, zejména v zemědělském sektoru, klade v souvislosti s postojem k EU důraz PSL. Proto také někdy bývá označována za měkce euroskeptickou stranu. Obecně je možno konstatovat, že zatímco vedení PSL rétoricky opatrně podporuje evropskou integraci, postoje voličů a členů strany jsou spíše euroskeptické. Funkčně proevropské postoje lidovci zastávali v době, kdy byli součástí vládní koalice. Poté, co ji v březnu 2003 opustili, se stranické vedení snaží více reflektovat názory svých voličů a příznivců.

Druhým nejsilnějším blokem je dvojice maďarských stran. Konzervativně orientovaný FIDESZ – Maďarská občanská unie (FIDESZ – Magyar Polgári Szövetség) získal ve volbách 12 z 13 maďarských křesel v EPP-ED. Také FIDESZ bývá označován za měkce euroskeptický subjekt, a to především díky nacionalistické rétorice svého předsedy Viktora Orbána a chování strany ve vnitřní politice. FIDESZ do EPP-ED přešel z Evropské liberální, reformní a demokratické strany (ELRD). Za posilu tak lze FIDESZ označit především co se týče jeho síly. V postojích k EU se strana přiklání k mezivládnímu paradigmatu a obhajobě maďarských národních zájmů, což se projevuje častým důrazem na maďarskou suverenitu. Během referenda o vstupu se FIDESZ sice vyjádřil pro zapojení země do EU, ale na druhou stranu neváhal poukazovat na některé, z jeho pohledu problematické aspekty členství. Do jisté míry se ale jednalo o vzkaz voličům, že levicová vláda mohla zemi při negociaci vyjednat lepší podmínky. Podobný postoj zvolilo také liberálně orientované Maďarské demokratické fórum (Magyar Demokrata Forum, MDF), které má v EP jednoho poslance. Také MDF lze označit za stranu, která má blíže k mezivládnímu paradigmatu. Obhájce silné a federální EU tak mezi maďarskými členy EPP-ED nenajdeme.

Třetím nejsilnějším národním příspěvkem EPP-ED se stala trojice českých formací. Ve volbách do EP se s EPP-ED ztotožnila dvojice členských stran, a to Občanská

demokratická strana (ODS) a Křesťanská a demokratická unie-Československá strana lidová (KDU-ČSL). Do klubu EPP-ED pak po eurovolbách vstoupili také tři poslanci bloku Sdružení nezávislých-Evropští demokraté (SNK-ED).

ODS jako nejsilnější z českých stranických subjektů je v odborné literatuře považována za měkce euroskeptickou stranu. Toto hodnocení dlouho vycházelo především z vnímání kritických textů bývalého předsedy ODS Václava Klause zahraničními politology a aktivního vystupování poslance Jana Zahradila. Konzervativně-liberální ODS přitom patřila ke stranám, které v polovině 90. let zahájily jednání České republiky s EU a rétorika tehdejších stranických představitelů byla o poznání proevropštější. Posun na pozice měkkého euroskepticismu má v případě ODS několik souvislostí. První je přechod strany do opozice. Strany vládní koalice se dlouhodobě profilují jako funkčně či identitárně proevropské. Pro opoziční stranu je z podstaty věci mnohem přijatelnější zaujmout opačný postoj. Měkký euroskepticismus byl navíc na české stranické scéně volnou ideou, vzhledem k profilaci předních politiků ODS navíc pro stranu atraktivní. Lze se nicméně domnívat, že v případě přesunu ODS do vlády strana zaujme pozice funkčního europeismu. ODS pozici měkce euroskeptického subjektu splňuje pro svou kritiku současného fungování a směřování EU. Obecně se strana nicméně s myšlenkou evropské integrace ztotožňuje.

KDU-ČSL, která v EP disponuje třemi mandáty, lze oproti ODS označit za stranu ztotožňujícího europeismu. Křesťanští demokraté se ve svých programových dokumentech hlásí jak k linii EPP-ED, tak ke stávající podobě evropské integrace. Jejich postoj je dlouhodobě konzistentní a nelze očekávat jeho výraznější proměny. Strana se ve svém volebním programu pro volby do EP přihlásila kupříkladu k posílení spolupráce na poli justice a vnitra, zesílení komunitárního charakteru SZBP a dalším federalistickým prvkům.

Za podobně proevropský subjekt, jakým je KDU-ČSL, lze označit poměrně mladou formaci SNK-ED. Po volbách do EP sice vztahy obou subjektů, které do EP kandidovaly společně, poněkud ochladly (SNK reprezentují v EP dva poslanci a ED jeden), pro oba je však společná jednoznačná podpora současnému směřování EU, přihlášení se k idejím federalismu a kritika české politiky, která je stavěna do ostrého kontrastu s fungováním politiky v EU. Evropské demokraty je možno označit za určité specifikum celé EPP-ED. Jedná se totiž o stranu, která za jeden z nejdůležitějších pilířů svého programu – ne-li přímo nejdůležitější

– označuje právě podporu myšlenky evropské integrace. Evropská témata tak sehrává v chování ED v porovnání s jinými stranickými subjekty zásadnější roli.

Nestandardní subjekt, a to především z hlediska ideové profilace EPP-ED, představuje také SNK, byť z jiných důvodů než ED. Sdružení nezávislých je totiž formací, kterou lze za stranu označit jen s obtížemi. Konglomerát komunálních a regionálních politiků obratně pracuje s ideou negace principu politického stranictví. O ideologické profilaci, neoznačíme-li za ni okázalé zdůrazňování partikulárních úspěchů starostů jednotlivých měst, v souvislosti s SNK hovořit nejde, protože Sdružení žádnou ideologii ze své podstaty mít nemůže.

Tři stranické formace vyslalo do EPP-ED také Slovensko. Křesťanskodemokratické hnutí (Křesťanskodemokratické hnutie, KDH) a Slovenská demokratická a křesťanská unie (Slovenská křesťanskodemokratická únia, SDKÚ) získaly po třech poslancích, Strana maďarské koalice (SMK) dva mandáty.

Konzervativní KDH se rétoricky hlásí k zapojení Slovenska do společné Evropy. Jedná se ale o stranu, která má k současné podobě integrace vážné výhrady. KDH kritizovala před volbami do EP ve svém volebním manifestu odtrženost evropské politiky od občanů, oslabování principů solidarity a dalších morálních hodnot. KDH se domnívá, že Evropa bude silná, pokud budou silné národní státy. Podpora mezivládního směru integrace stranu řadí k měkce euroskeptickým formacím.

Oproti KDH zastává liberálnější SDKÚ zřetelně proevropštější a profederalnější postoje. Názor na evropskou integraci byl ostatně jedním z důvodů vzniku SDKÚ. Řada předních politiků SDKÚ totiž původně působila v rámci KDH. Postoj některých původně křesťansko-demokratických politiků k evropské integraci byl v závěru 90. let minulého století, kdy slovenská stranická scéna procházela poměrně velkými turbulencemi, jednou z příčin, proč nový subjekt vytvořili.

Jednoznačně proevropské a profederalistické postoje zastává Strana maďarské koalice. Reprezentant maďarské menšiny se hlásí k současné trajektorii integračního procesu. V rámci slovenských členů EPP-ED lze SMK označit za neoptimističtější subjekt. Pro SMK je vzhledem k jejímu profilu strany maďarské menšiny téměř bezvýhradná podpora logická.

O čtyři mandáty, které pro EPP-ED získalo Slovinsko, se podělila dvojice stran. Slovinská demokratická strana (Slovenska demokratska stranka, SDS) je subjekt, který

vznikl sloučením Sociálně demokratické unie Slovinska a Slovinské demokratické unie. Strana se profiluje ve svém programu jako křesťansko-demokratická, velmi důležitý je pro ni ale akcent na sociální politiku. Ve vztahu k evropské integraci je SDS možno označit za funkcionálního europeanistu, protože SDS podporuje současné směřování EU především pro víru, že vytváří vhodný rámec pro slovinskou společnost.

Nové Slovinsko-Křesťanská lidová strana (Nova Slovenija-Krščanska ljudska stranka, NSi-KLS) má v EP rovněž dvojici poslanců a stejně jako SDS ji můžeme označit za mladou stranu. Formace, která vznikla v roce 2000, se označuje za křesťansko-demokratický subjekt, který stojí na pozicích funkcionálního europeanismu.

Litvu reprezentují v EPP-ED dvě strany. Konzervativní Vlasteneckou unii-Litevské konzervativce (Tevynes sajunga-Lietuvos konservatoriai, TS-LK), kterou zastupují dva poslanci, lze označit za stranu měkkého euroskepticismu. Konzervativci se sice přiklání k myšlenky evropské integrace, na druhou stranu ale obhajují silnou státnost a zachování národních tradic Litvy. Z integračních paradigmat je jim bližší intergovernmentalismus. Litevské křesťanské demokraty (Lietuvos krikcionys demokratai, LKD) reprezentuje jeden poslanec. V porovnání s TS-LK klade LKD o něco menší důraz na litevskou státnost a k idejím společné Evropy se hlásí výrazněji. V Contiho typologii ji lze označit za funkcionálně proevropskou stranu.

Estonsko má v rámci EPP-ED jediného poslance, a to z konzervativní Vlastenecké unie (Isamaaliit). Na své konferenci věnované budoucnosti EU se Isamaaliit přihlásil k vizi EU jako partnerství národních států, které v jeho rámci mají stejné možnosti podílet se na rozhodovacím procesu. Pozice Vlastenecké unie je tedy jednoznačně mezivládní, v Contiho typologii můžeme tuto stranu označit za měkkého euroskeptika.

Obě lotyšské formace, Novou éru (Jaunaiks Laiks, JL), která má dva europoslance, a Lidovou stranu (Tautas partija, TL), která v EP disponuje jedním poslancem, lze označit za měkce euroskeptické subjekty. JL se hlásí k zapojení Lotyšska do EU, ve svém programu ale jednoznačně deklaruje podporu realistického přístupu k evropské integraci, což lze přeložit jako příklon k mezivládnímu paradigmatu. Pro stranu je důležité, aby všechny členské státy měly bez ohledu na délku členství v Unii stejnou pozici. Lidová strana se ve svém programu rovněž připojuje k myšlenky členství Lotyšska v EU a aktivní participaci země v unijních institucích a politikách, na druhou stra-

nu ale jednoznačně odmítá vizi federální Evropy jako cíle integračního procesu. Strana se zároveň vyslovuje proti dalšímu omezování kompetencí národních států.

Kypr reprezentuje v EPP-ED jediný subjekt, a to Demokratický svaz (Dimokratikos Synagepmos, DS). Strana, která má jednoho poslance, patří k dlouhodobým obhájčům členství Kypru v EU a dlouhodobě v zemi řídila proevropskou kampaň. Formaci, jež se definuje jako křesťansko-demokratická, lze označit za přesvědčeného Evropana.

Maltská Národní strana (Partit Nazzjonalista, PN) disponuje v EP dvojicí poslanců. Postoj strany k EU nejlépe dosvědčuje fakt, že strana vyhrála národní parlamentní volby v roce 1998 se slibem, že cílem vládní politiky bude přistoupení Malty do EU v rámci dalšího rozšíření. Strana se řadí k obhájčům evropské integrace.

Převaha proevropanů

Přehled postojů nových členů EPP-ED ze zemí střední a východní Evropy nabízí kromě ilustrace profilace konkrétních stran také některé teoretické a zobecňující závěry.

Z hlediska konkrétních stranických systémů lze konstatovat, že v zemích, v nichž působí větší počet členských stran EPP-ED, lze nalézt poměrně širokou škálu postojů k evropské integraci, která pokrývá pozice od měkkého euroskepticismu ke ztotožňujícímu se europeanismu. Je-li ve stranickém systému dané země jediná členská strana EPP-ED, přiklání se zpravidla k podpoře evropské integrace.

Vzhledem k postoji EPP-ED k evropské integraci není překvapující zjištění, že mezi novými členy nefiguruje žádná strana, která by se hlásila k tvrdému euroskepticismu. EPP-ED je jednoznačně proevropská skupina, která má blízko k federalismu a supranacionalismu. Principiální odmítání myšlenky evropské integrace je pro stranu nepřijatelné, bylo by tedy nelogické, kdyby do svých řad strany s podobnou profilací přijímala.

Poměrně významnou roli naopak mezi novými stranami EPP-ED hrají měkce euroskeptické strany. Daný jev není až tak překvapivý. Měkký euroskepticismus je do jisté míry pragmatickou reakcí stranického aktéra na aktuální konstelaci na politické scéně a velmi často jej můžeme identifikovat u opozičních stran. Tento jev se prokázal u personálně druhé a třetí největší posily EPP-ED, a to u maďarského FIDESZ a české ODS. Obě strany se přitom v minulosti nacházely na pozicích funkcionálního euro-

peanismu. Měkký euroskepticismus můžeme identifikovat i u některých dalších formací převážně konzervativní observance. Výjimku tvoří pouze polská PSL. S přihlédnutím k profilaci jiných evropských agrárních stran – například švédské Centerpartiet či finského Svazu středu – je ale její profilace jako měkkého euroskeptika logická. Kritika některých zásadních komponentů integračních procesů je ostatně vlastní také západoevropským členům EPP-ED, kupříkladu britským Konzervativcům či švédské Umírněné koaliční straně. Z hlediska EPP-ED se tak nemusí jednat o znepokojivý jev, byť co do počtu stran je měkkých euroskeptiků největší počet. Výskyt těchto stran naznačuje, že v zemích střední a východní Evropy se teprve nyní rozbíhá skutečná debata o společné Evropě a že průběh této debaty strukturuje názory na evropskou integraci do přesnějších skupin.

Není překvapivé, že v táboře nových členských stran nenalezneme subjekt s neutrálním či s žádným postojem k evropské integraci a její budoucnosti. Ve všech státech, které do EU v rámci posledního rozšiřování přistoupily, proběhla o integračním procesu diskuse. Vzhledem k tomu, že valná většina nových členů EPP-ED se v tom či onom časovém období na negociaci podílela v rámci vládních koalic, je logické, že k integraci tyto strany musely zaujmout postoj.

Poměrně silnou skupinu stran tvoří subjekty, které lze označit za funkcionálně proevropské. Vize federální Evropy se silnými nadnárodními strukturami, což je trajektorie, po které se současný vývoj EU ubírá, pro tyto strany sice nepředstavuje otázku zásadní ideové preference, na druhou stranu ji ale bez zásadnějších výhrad podporují. Mezi novými členskými stranami se v této skupině nachází především křesťansko-demokratické strany z pobaltských států a oba slovinské subjekty.

Na pomezí funkcionálního a ztotožňujícího europeanismu stojí polská PO, nejsilnější nový člen EPP-ED. Její poslední vývoj ji ale řadí spíše do tábora identitárně proevropských stran. Ke stranám, které lze označit za zásadně proevropské, patří také některé středoevropské křesťansko-demokratické formace.

Součástí tohoto textu nebyla analýza a ověřování Contiho typologie, která do značné míry pracuje také s pozicí strany ve stranickém systému jako s faktorem, jenž ovlivňuje názor strany na evropskou integraci. V této souvislosti se nicméně potvrzuje Contiho předpoklad, že vládní strany mají mnohem blíže k europeanismu než strany opoziční.

Současné postoje uvedených stranických formací je

samořejmě potřeba brát s jistou rezervou. Důvodem je fakt, že stranické formace nových členů dosud nemají zásadní praktickou zkušenost s evropskou politikou, a to jak na národní, tak na evropské úrovni. Evropská integrace a evropská otázka vůbec byla ve stranických systémech daných států nahlížena především optikou vyjednávacího procesu a deklarovanou vůlí valné většiny demokratických politických stran zapojit svou zemi do západoevropských struktur. Ve stručnosti lze uvést, že evropskou debatu lze rozdělit do dvou fází. V první z nich dochází k polarizaci v otázce „ano či ne členství v EU“. Všechny východo- a středoevropské součásti EPP-ED se v této debatě přihlásily k obecné myšlence evropské spolupráce. Druhá fáze, v níž se většina stranických subjektů a tudíž také členských stran EPP-ED nachází, pojednává především o otázce „jak“. Uvedená distinkce mezi jednotlivými subjekty, v řadě případů ovlivněná nejen jejich pozicí v daném stranickém systému, ale také odlišnými ideovými východisky, je logickým produktem této fáze.

V neposlední řadě je v souvislosti s východo- a středoevropskými zeměmi nutno zmínit skutečnost, že samotné stranické systémy těchto států nejsou v řadě případů zcela stabilní a ustálené. Kupříkladu obě slovinské strany existují ve své stávající podobě teprve několik let, stejně mladými a vyvíjejícími se subjekty jsou také čeští Evropští demokraté a Sdružení nezávislých. Pravidelnými změnami prochází také polská stranická scéna, zvláště pak její konzervativně-liberální část. Je nasnadě, že spolu s vývojem a stabilizací stranických soustav se budou ve východo- a středoevropském regionu vyvíjet a stabilizovat také postoje k evropské integraci. Stejně tak lze ale konstatovat, že budoucí postoje východo- a středoevropských stran EPP-ED budou ovlivňovat stejné faktory, jež determinují postoje západoevropských členů: především ideologie a pozice v rámci stranického spektra.

Závěr

Kontrast oficiální profederální linie EPP-ED, již strana prezentovala ve svém

volebním manifestu a řadě jiných dokumentů a již prosazovala během konventu jako arény, která dosud nejvíce a nejkompexněji diskutovala budoucí uspořádání EU, a postojů nových členských stran vede k několika úvahám. Je kupříkladu mylné domnívat se, že vstupem ODS či FIDESZ do EPP-ED dochází k průlomem euroskeptických názorů do politiky EPP-ED. Nové členské strany pestrostí a růzností názorů na budoucnost EU v podstatě dokreslily různorodost, která byla EPP-ED vlastní už před tzv. východním rozšířením. Měkce euroskeptické, funkcionálně a identitárně proevropské strany totiž můžeme nalézt také mezi západoevropskými členskými subjekty.

Pokojné koexistenci různých pohledů na budoucnost EU v rámci EPP-ED přispívá charakter EPP-ED a potažmo všech evropských stran. Ty dosud v žádném případě nepředstavují subjekty charakteru klasické politické strany, jež by byly schopny nabídnout konzistentní a obecně přijatelnou programovou vizi. Spíše než o strany se jedná o federace názorově sblížených národních stran, jejichž oficiální dokumenty mají převážně deklarativní ráz a význam.

Tabulka: Přehled nových členských stran EPP-ED ze zemí střední a východní Evropy

Země	Strana	Man-dáty	Ideová profilace	Postoj k integraci
Polsko	PO	17	Konzervativní	+ / + +
Polsko	PSL	3	Agrárně-centristická	-
Maďarsko	FIDESZ	12	Konzervativní	-
Maďarsko	MDF	1	Liberální	-
Česká republika	ODS	9	Konzervativně-liberální	-
Česká republika	KDU-ČSL	2	Křesťansko-demokratická	+ +
Česká republika	SNK	2	Regionální	+ +
Česká republika	ED	1	Liberální	+ +
Slovensko	KDH	3	Konzervativní	-
Slovensko	SDKÚ	3	Křesťansko-demokratická	+ +
Slovensko	SMK	2	Liberální	+ +
Slovinsko	SDS	2	Křesťansko-demokratická	+
Slovinsko	NiS-KLS	2	Křesťansko-demokratická	+
Lotyšsko	JL	2	Křesťansko-demokratická	-
Lotyšsko	TP	1	Liberální	-
Litva	TS-LK	2	Konzervativní	-
Litva	LKD	1	Křesťansko-demokratická	+
Estonsko	I	1	Konzervativní	-
Kypr	DISY	2	Křesťansko-demokratická	+ +
Malta	PN	2	Konzervativní	+ +

Pozn.: Znaménka v posledním sloupci odkazují na pozice Contiho pětistupňové škály. + + značí identitární europeanismus, + funkcionální europeanismus, 0 neurčitý postoj, - měkký euroskepticismus a -- tvrdý euroskepticismus.

EPP-ED a budoucnost Evropy: zpráva o konferenci „European Ideas Network“

PETRA KUCHYŇKOVÁ

Ve dnech 9.–11. září 2004 se v Berlíně uskutečnil již třetí ročník konference „European Ideas Network“, která představuje setkání centristicko-pravicově orientovaných think-tanků, pořádané frakcí Evropská lidová strana-Evropští demokraté (EPP-ED) při Evropském parlamentu (EP). Poprvé toto diskusní fórum, sdružující k debatám nad aktuálními problémy evropské integrace odborníky, vědce, politiky, žurnalisty a zástupce desítek již zmíněných institucí působících v rámci členských zemí EU i na mezinárodní úrovni, hostila v roce 2002 Velká Británie. Narozdíl od schůzky v britském Oxfordu a o rok později pak ještě ve španělském Escorialu bylo berlínské setkání vedle tradičního formátu tzv. *Summer University* obohaceno ještě o širší jednodenní fórum nazvané *European Ideas Fair*, které bylo otevřeno zájemcům o tematiku budoucnosti Evropy z řad odborné veřejnosti a žurnalistů.

Letošní setkání bylo zarámováno vizí evropské budoucnosti, která byla svého času po pádu bipolárního rozdělení světa optimisticky prezentována coby počátek „konce historie“ ve smyslu všeobecné expanze liberálně-demokratické vládní formy a jejích hodnot. Naše (a evropská) současná skutečnost odráží tuto vizi poněkud ambivalentním způsobem, což do značné míry podtrhlo jakýsi „dvojsmyslně“ symbolický charakter berlínské setkání. Na jedné straně oficiální projevy řečníků i neoficiální diskuse v zákulisí konference nemohly pominout fakt, že město, které za studené války představovalo nejviditelnější symbol rozdělení světa, hostí první setkání osobností a institucí středo-pravé názorové orientace po rozšíření EU na východ. Na druhé straně charakter aktuálních problémů, které před Evropou vyvstávají, zřetelně ukazuje, že idylický „konec dějin“ byl pouze určitým symbolickým průměrem a že nové dějiny nacházejí své nové palčivé problémy, do nichž na přelomu století ústí vývoj politiky, ekonomiky i člověka jako takového.

Závěrečná prezentace výsledků zasedání pracovních skupin v berlínském sídle nadace Konrad Adenauer Stiftung

Během berlínského setkání střídala vystoupení současných i bývalých osobností politiky (mezi nimi předsedy EPP-ED Hanse-Gerta Pötteringa či někdejších premiérů José Maríi Aznara, Edouarda Balladura a Carla Bildta) diskuse u kulatých stolů s představiteli evropských institucí. K hlavním částem *Summer University* náležela prezentace výsledků jednání pracovních skupin, které se věnovaly široké škále aktuálních otázek ekonomického, sociálního, politického i globálního charakteru (Pakt stability a růstu, Obrana a bezpečnost, Životní prostředí, Demografické změny a imigrace, Utváření nových pracovních míst v rámci EU, Rozvoj soukromého sektoru v oblasti veřejných služeb, Udržitelný rozvoj v zemědělství a bezpečnost potravin, Globalizace, Demokracie v EU, Terorismus a vnitřní bezpečnost). Výsledky těchto jednání by se přitom neměly omezovat pouze na ústní a posléze internetovou prezentaci, ale měly by tvořit také bázi budoucích programových i praktických řešení. Na samotném závěru střetnutí zástupců zúčastněných think-tanků a nadací byla podepsána deklarace o zahájení strukturované spolupráce těchto institucí na evropské úrovni.

Vystoupení Hanse-Gerta Poetteringa, předsedy frakce EPP-ED, v budově německého Bundestagu

Mítink *European Ideas Fair*, který byl doplněn futurologickým podtitulem „Svět v roce 2020“, pak vyústil ve dva tematicky uzavřené kulaté stoly. První s názvem „Globální trh: konkurence a vládnutí: proběhl za účasti někdejší španělské ministryně zahraničí Any Palacio a bývalého francouzského ministra financí Alaina Madelina (oba jsou v současnosti členy EP). Reflektoval původní (*de facto* ryze ekonomickou) myšlenku založení ES jako prostoru jednotného trhu ze současné perspektivy cílů Lisabonské strategie, vývoje transatlantických vztahů, dalšího pokračování procesu rozšiřování i hledání evropské identity a smysluplnosti samotné EU v dnešní době. Druhý kulatý stůl pak měl podobu setkání tří osobností mimopolitického, filozoficko-literárního světa. Vedle Francise Fukuyamy, jehož kdysi provokativní vize konce historie v již zmíněném (snad trochu hořkém) smyslu rámovala celé setkání věnované budoucnosti evropské integrace a její myšlenky, se diskuse zúčastnili filosof a kulturolog Peter Sloterdijk, známý svým skeptickým postojem k vizím „pokrokové budoucnosti“, a americký spisovatel Bruce Sterling, autor sci-fi románů nesoucích pro lidstvo spíše varovná poselství.

Škála témat diskutovaných v průběhu konference byla široká. Přesto se některé náměty během debat a vystoupení stále vracely do centra pozornosti ať již proto, že jim byla věnována apriori v samotném programu, nebo proto, že je jako významné problémy hodnotili sami diskutující a jejich diváci. Úvodní vystoupení předsedkyně CDU-CSU Angely Merkelové v Reichstagu i primárně ekonomické zaměření některých kulatých stolů vyvolaly otázku budoucnosti ekonomik některých evropských států i EU jako takové, další udržitelnosti a racionality velkoryse

nastaveného mechanismu sociálního státu a v pozadí těchto témat i úvahy o politických důsledcích těchto problémů. Ty by vedle přirozených obav na jedné straně měly na druhé straně pro pravicovou, liberálně-konzervativně orientovanou část stranicko-politického spektra představovat výzvu. Nejen u příležitosti vystoupení Merkelové pak zazněla myšlenka (v souvislosti s CDU/CSU snad poněkud překvapivá) o potřebě a možnostech jakéhosi „nového thatcherismu“, kterého by se (jakožto ideové báze, jež by neměla být považována jen za součást anglosaské politické kultury) měly především v rovině ekonomické politiky chopit právě středo-pravicové strany evropského kontinentu.

EU je na počátku 21. století postavena před různorodé a nelehké úkoly nejen vnitřního charakteru. Její ekonomický prostor je svázán řadou regulativních, téměř netržních až protekcionistických principů, zároveň musí řešit otázky udržení efektivity a hospodárnosti celého systému v globálním prostředí, kde řada aktérů stále více (a ostřeji) volá po jejím přizpůsobování požadavkům liberalizace. Neméně důležitá je otázka její pozice ve světě, a to jak ve smyslu budování koherentní vnější politiky vůči sousedům i dalším potenciálním kandidátům členství, tak pokud jde o problémy v jejích tradičních vnějších vazbách. Otázka vývoje transatlantických vztahů, která byla významným tématem též pro předchozí ročníky *European Ideas Network*, tak byla zmiňována nejen v souvislosti s mezinárodním bojem proti terorismu a posilováním defenzivních schopností EU ve vztahu k NATO, ale též v souvislosti s nedorozuměními, která se často objevují v ekonomické rovině, a s tím, zda odkazy na specifickou

Vystoupení bývalého francouzského premiéra Edouarda Balladura v rámci diskuse o transatlantickém partnerství

European Ideas Fair aneb Svět roku 2020. Diskuse u kulatého stolu na téma Proměny hodnot a životního stylu současnosti a blízké budoucnosti, zleva James Elles (předseda European Ideas Network), Francis Fukuyama, József Szájer (místopředseda frakce EPP-ED), Peter Sloterdijk a Bruce Sterling.

evropskou identitu mají svůj smysl nebo jsou spíše kontraproduktivní ve vztahu k euro-americkým „půtkám“ o budoucím směřování mezinárodní politiky. José María Aznar, zástupce státu, který ze všech zemí EU nejautentičtěji poznal projevy současného mezinárodního terorismu, zdůraznil nenahraditelnost euro-amerických vazeb v bezpečnostní rovině a v tomto smyslu se vyjadřovali též zástupci francouzské pravice.

Otázka po nových impulsích evropského integračního procesu (ve smyslu dalšího rozšiřování např. o Turecko či úvah o vytváření speciálních vazeb s dalšími státy východní Evropy, Balkánu či bývalého SSSR) zase dostává poněkud palčivý rozměr, je-li vyslovována v souvislosti s požadavkem efektivity a s faktem rozdílných pohledů a priorit

EU-25 nejen pokud jde o žádoucí směry vnější politiky. Je důležité, že diskuse následující po jednotlivých vystoupeních se nevyhýbaly ani těmto ožehavým bodům.

Stejně jako EU neexistuje ve vakuu ekonomickém a politickém, dotýkají se jí též procesy hlubšího, sociálního charakteru, které samovolně ovlivňují a často i vyvolávají již zmiňované problémy (nepříznivý demografický vývoj, pasivita veřejnosti, problém imigrace, který má jak sociální, tak kulturní rozměr). Ačkoliv jsme si pod vlivem vývoje politické praxe 20. století i světa politických idejí a doktrín většinou zvykli vnímat liberálně-konzervativní názorovou orientaci jako jeden pravicový pól (v opozici k socialistické levici), právě otázky vlivu nových životních a demografických trendů, ale též modernizace a technologického vývoje (např. pokud jde o nejen ekonomický, ale též společenský význam genové manipulace) mohou připomínat, že šlo kdysi o opoziční ideové orientace smířené v ekonomicko-politických, ale ne vždy ve společensko-kulturních otázkách. Zatímco Fred Kempe, editor magazínu Wall Street Journal Europe, ve svém vystoupení na závěr konference načrtl až úsměvně futuristickou, ale zajisté impresivní vizi EU v roce 2020, jejímž kandidátem na vstup se stává demokratizovaný Irák, spisovatel Bruce Sterling naopak varoval lidstvo před unáhleným vstupem do nového, „superhumanizovaného“ věku, v němž člověk získává ambici a snad i možnosti stát se nadčlověkem, který ztratí ve vlastních schopnostech svoji podstatu.

Náleží k pozitivům této konference, že nabídla svým posluchačům dostatek příležitostí přemýšlet nad oběma škálami možného vývoje, a to nejen v této koncentrované a záměrně *ad absurdum* dovedené podobě, ale v rámci celého svého trvání.